

Yarı Zamanlı Kaynaştırma Eğitimi Alan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Düşünceleri

Ersin TOPÇU*

Ahmet KATILMIŞ**

Özet

Ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersinin verilmesindeki temel gerekçenin, yetişmekte olan genç neslin yaşamlarını devam ettirirken ihtiyaç duyabilecekleri bilgi, davranış ve değerleri, birey ve toplumu birlikte ele alarak onların toplumsal yaşamını pozitif yönde etkileyebilecek bir şekilde vermek olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal Bilgiler dersinin bu niteliklerinden dolayı, bu çalışmada yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin bu derse yönelik düşüncelerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma amacına uygun olarak nitel araştırma modelinde gerçekleştirilmiş ve katılımcıları, amaçlı örnekleme göre tespit edilmiştir. Bu çerçevede Manisa il merkezinde bulunan bazı ortaokullarda eğitim gören toplam 30 kaynaştırma öğrencisi, araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve geliştirme aşamasında uzman görüşleri alınarak gerekli düzeltmelerin yapıldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Bu kapsamda katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, betimsel analize tabi tutularak işlenmiştir. Bu süreçte öncelikli olarak elde edilen verilerin hepsi tek tek okunmuş daha sonra kodlama işlemi gerçekleştirilmiş ve bu kodlardan hareketle kategori ve temalara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yarı zamanlı kaynaştırma öğrencisi

Thoughts of the Middle School Students, In the Part Time Inclusion Education Course, About Social Studies Lesson

Abstract

In secondary schools we can be said that the basic rationale of the award of the Social Studies course is bring to knowledge, attitude and values which growing generation of young people need to continue their lives by addressing the social life of the individual and the society positively affect the way they respond. Because of these characteristics of the Social Studies course, in this study it is aimed to identify thoughts about this lesson for the middle school students in the part-time inclusion education course. Research carried out for the purpose of qualitative research model and the participants were identified by purposive sampling. In this context, in Manisa city center, some of the secondary schools a total of 30 inclusion students were determined as the participants of the study. The research data developed by the researchers in consultation with experts making the necessary corrections in the developmental stage were obtained by a

* Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD, ertopcu@mynet.com

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD, ahmetkatilmis@gmail.com

semi-structured interview form. In this context, the data obtained as a result of interviews with participants, processed subjected to descriptive analysis. In this process, the priority of the data from all the individual encoding process is performed and then read these codes and themes motion category reached. As a result it is concluded that middle school students' attitudes toward Social Studies was generally positive.

Keywords: Social studies, part-time inclusion student

GİRİŞ

Eğitim, bir toplumun devamlı surette ayakta durabilmesi, çağın gereksinimlerine ayak uydurabilmesi ve en nihai olarak da o toplumun, diğer tüm toplumlar tarafından özellikle bilim alanında kendini takip ettirebilmesini sağlayan en önemli unsurdur. Genel olarak bu amaçları hedefleyen eğitimin, o toplumun tüm unsurlarını kendi sistemine dahil etmesi, başarısının boyutunu ve etkisini artıran en önemli etkenlerden biridir. Bir toplumu oluşturan bireylerin hepsinin aynı yeterlilik düzeyine sahip olmaları söz konusu değildir. Bu durum, normal yeterliliğe sahip olmayan bireylerin, toplumdaki dışlanmasını gerekli kılmaz. Bilakis onlara, gelişimsel beceriler kazandırabilmek amacıyla daha farklı, ayrıcalıklı kısacası özel eğitimler verilmesi, devletin en önemli görevlerindedir. Bu şekilde hem eğitimde fırsat eşitliği, hemde tüm insanların eşit olduğu gerçeği, gerçek manasını bulmuş olur. Ayrıca devlet, bu şekilde tüm vatandaşlarına haklarından daha fazla yararlanabilmelerini sağlayarak bilinçli toplum adına önemli bir görevini yerine getirmiş, bir bakıma da bilinçli topluma sahip bir devlet olarak varlığını her alanda daha yukarıya çıkarabilmesinin de yolunu açmış olur.

Günümüzde BM, 2009 tarihli *Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme* çerçevesinde eğitim sisteminin bütün düzeylerinde engelli kişilerin haklarına saygı gösterilmesine yönelik ülkeleri bağlayıcı kararlar almıştır (UN, 2006). Dünya çapında 93 milyonu çocuk olmak üzere bir milyardan fazla insan çeşitli sakatlıklarla yaşamaktadır. UNESCO, engelliler için eşit eğitim olanakları sağlamak amacıyla eğitim

politikaları, programları ve uygulamalarını teşvik etmektedir (Unesco, 2013). UNESCO'ya göre de kaynaştırma eğitimi, öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt veren eğitim içerisinde dışlanmayı azaltan bir süreç olarak görülmektedir (Acedo, 2013). Bu amaçla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de normal yeterlilik düzeyinden daha düşük düzeye sahip öğrenciler, kaynaştırma eğitimi almakta ve bu şekilde onları hayat yarışına sokmaktan ziyade, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir seviyeye getirmek amaçlanmaktadır. Bu şekilde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte resmi ve özel; okul öncesi ilköğretim orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarına "kaynaştırma eğitimi" denilmektedir. Bu tür eğitimin amacı çocuğu normal hale getirmek değil, onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmasını sağlamak, toplum içinde yaşayabilmesini kolaylaştırmaktır. Bu maksatla zihinsel, işitsel, görsel, dilsel, bedensel yetersizlikleri olan, otizmi olan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler kaynaştırma eğitimine alınmaktadır. Kaynaştırma yoluyla eğitimde 3 farklı uygulama söz konusudur;

1-Tam zamanlı kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin kaydı normal sınıftadır, öğrenci tam gün boyunca normal sınıfta eğitim almaktadır. Eğitim programı bireyselleştirilerek uygulanır ve gerekli fiziksel düzenlemeler yapılır.

2-Yarı zamanlı kaynaştırma: Katılımcının kaydı özel eğitim sınıfındadır. Öğrencilerin

başarılı olabilecekleri derslerde ve sosyal etkinliklerde derslere normal sınıflarda akranlarıyla birlikte katılmaktadır.

3-Tersine kaynaştırma: Yetersizlikleri olmayan öğrenciler istekleri doğrultusunda özellikle okul öncesi eğitimde çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırıp onlarla birlikte eğitim almaktadır (MEB, 2010).

Kaynaştırma eğitiminin faydaları sadece buna ihtiyacı olan öğrenciyle sınırlı değildir. Bunların yanısıra, ötekini tanıma adına özel gereksinimli olmayan öğrencilere, sınıf öğretmenlerine, özel gereksinimli olan ve olmayan çocukların ailelerine de faydası oldukça fazladır. Öğrencilere öğrenme ve olumlu davranış kazandırmaya destek için okul yönetiminin, eğitimcilerin, öğrencilerin ve ailelerin işbirliği gereklidir (Salend, 2008, s.278). Kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan bazıları; Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004), Girli ve Atasoy (2012), Sülün (2012), Camadan, F., Özer, R., Şen, G. (2011), Holahan ve Costenbader (2000), Aykara (2011), Çulhaoğlu İmrak, (2009), Erbaş (2011) ve Sadioğlu (2012) gibi birçok araştırmacı, kaynaştırma eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmış ve bu eğitimin faydaları ve eğitime yönelik düşünceler konusunda benzer olumlu sonuçlara ulaşmışlarsa da, doğrudan kaynaştırma eğitiminde Sosyal Bilgiler dersine yönelik bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu alandaki açığı kapatılabilmek umuduyla Milli Eğitim Bakanlığının üzerinde ciddiyetle durduğu bu eğitim uygulamasının, sosyal bilgiler dersi özelinde hedefleri ne derece karşıladığının bilinmemesi, araştırmanın problem alanını oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın problemi “*yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler dersine yönelik düşünceleri nelerdir?*” soru cümlesi ile ifade

edilebilir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı; yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerini ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır?

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ve diğer derslere yönelik düşünceleri nelerdir?

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinin içeriği, öğrenme ve öğretme sürecinde tercih edilen yöntem hakkında düşünceleri nelerdir?

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin bu dersten edindikleri bilgilerin akademik ve davranışsal boyutu nedir?

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerinde sınıf düzeyi değişkeni etkili midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde yapılan bir çalışmadır. Araştırma amacına uygun olarak nitel araştırma modelinde gerçekleştirilen çalışmada, bireysel algı ve perspektiflerden yola çıkılarak belli bir olgu veya durumun yorumlanması esasına dayanan fenomenolojik desen (Yıldırım ve Şimşek, 2005) tercih edilmiştir. Bu tercihin yapılmasının sebebi ise yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik düşüncelerinin derinlemesine analiz edilerek uygulamanın amaçlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik çıkarımlarda bulunabilmektir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilen

bu araştırmanın katılımcılarını, Manisa il merkezinde bulunan bazı ortaokullarda eğitim gören toplam 30 kaynaştırma öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma katılımcıları, araştırmacının zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen öğeleri seçmesine olanak veren amaçlı örnekleme göre tespit edilmiştir (Böke, 2009; Neuman, 2008). Bu çerçevede Manisa il merkezinde bulunan bazı ortaokullarda eğitim gören toplam 30 kaynaştırma öğrencisi, araştırmanın katılımcıları olarak belirlenmiştir. Bu belirleme esnasında katılımcıların ailelerinden izin alınmış ve gönüllülük esasına uygun hareket edilmiştir. Bu örnekleme yöntemine uygun olarak öncelikli olarak yarı zamanlı kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin bulunduğu okullar tespit edilmiş, daha sonra okul idaresi ve ders öğretmeni ile irtibata geçilmiştir. Bu işlemler sonunda Manisa il merkezinde bulunan toplam 12 ortaokulda öğrenim gören, 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden katılımcılardan 10'ar öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrenci araştırmanın katılımcısı olarak belirlenmiştir. Ayrıca katılımcı olarak belirlenen bu öğrencilerin 10'u kız, 20'si ise erkektir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalaması 12 olup tamamı zihinsel yetersizliği, dikkat eksikliği ve özel öğrenme güçlüğü olan bireylerden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve geliştirme aşamasında uzman görüşleri alınarak gerekli düzeltmelerin yapıldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Bu form ile katılımcıların konu hakkında daha ayrıntılı cevaplar vermesini sağlayarak derinlemesine analizlerin yapılmasına imkân verecek verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Çünkü nitel araştırma tekniklerine uygun olarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları bu tür

değerlendirmelere zemin hazırlayacak verilerin elde edilmesine olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.131). Ölçme aracında yer alan soruların katılımcı seviyesine uygunluğunu test etmek amacıyla 6. sınıftan bir, 7.sınıftan bir ve 8.sınıftan bir olmak üzere toplan üç yarı zamanlı kaynaştırma öğrencisi ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu pilot uygulamadan elde edilen sonuçlar uygulamanın yapıldığı okuldaki özel eğitim öğretmenleriyle değerlendirilerek öncelikle formlarda gerekli düzeltmeler yapılmış, daha sonra çalışmanın geçerliğini kuvvetlendirmek amacıyla, 6, 7 ve 8.sınıftan birer yarı zamanlı kaynaştırma öğrencisi ile ikinci pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama sonunda ölçme aracında yer alan soruların katılımcı seviyesine uygun olduğu görülünce araştırma verilerini oluşturacak olan görüşmelere başlanmıştır. Pilot uygulamada elde edilen veriler hiçbir şekilde araştırma bulgularında kullanılmadığı gibi söz konusu uygulamanın gerçekleştirildiği öğrenciler ile tekrar görüşme yapılmamıştır. Araştırma verilerini elde etmek için gerçekleştirilen görüşmeler katılımcıların dış faktörlerden etkilenmemesi için okulda görüşme yapmaya elverişli sessiz ve hijyenik koşullara uygun sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte katılımcılardan bazıları ders işledikleri sınıfta kendisinin daha rahat edeceğini belirtmesi üzerine o katılımcılarla görüşmeler ders saati dışındaki zamanlarda katılımcının istediği sınıfta gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlanmadan önce katılımcıları rahatlatmak amacıyla söz konusu konuşma verilerinin araştırma raporu dışında hiçbir amaçla kullanılmayacağı söylenmiştir. Ayrıca görüşmenin tamamen kendi inisiyatifinde olduğu, isterse görüşme yapmayabileceği belirtilmiştir. Bu bilgilendirmeler sonucunda önceden görüşme yapmak için belirlenen katılımcıların tamamı görüşmeyi kabul etmiştir. Katılımcının görüşmeyi kabul etmesi

üzerine Ersin TOPÇU tarafından süreç başlatılmış, görüşme esnasında hem kayıt cihazı kullanılmış, hem de görüşme anında gerekli notlar tutulmuştur.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Katılımcılarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, betimsel analize tabi tutularak işlenmiştir. Bu süreçte öncelikli olarak elde edilen verilerin hepsi tek tek okunmuş, daha sonra kodlama işlemi gerçekleştirilmiş, elde edilen kodlamalar araştırmacılar ve alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Bu inceleme sonunda görüş birliği ve görüş ayrılığı olan kısımlar üzerinde tartışılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmada bulgular olarak verilen kodlamalarda güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Buna göre araştırmanın güvenilirlik hesaplaması % 98 olarak hesaplanmıştır. Bu değere Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı X 100 formülü (Miles ve Huberman, 1994) uygulanarak ulaşılmıştır. Araştırma verileri analiz edilirken, katılımcılar K1-K30 olarak kodlanmıştır. Ayrıca nitel araştırmalarda,

geçerliği sağlamak için, uzman görüşlerinden faydalanılmış, katılımcının gizlilik haklarına saygı duyulmuş ve katılımcı görüşlerinin doğrudan alıntı olarak verilebilmesinden (Patton, 1987) dolayı bulgular kısmında katılımcı görüşleri doğrudan alıntılanarak geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular araştırma amaçlarına göre sınıflandırılarak verilmiştir.

3.1 Katılımcıların Derslere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler. Sosyal bilgiler dersi ile beraber diğer dersleri de almaktadırlar. Bu nedenle öğrencilerin en çok hangi dersi sevdiğini tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede söz konusu öğrencilerin en sevdiğini derslere yönelik ulaşılan bulgular doğrudan alıntılarla desteklenerek Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin en çok sevdiğini derse ilişkin bulgular

5. Sınıflar	6. Sınıflar	7. Sınıflar
K1: Matematik dersini çok seviyorum.	K11: Matematik, problem çözmek hoşuma gidiyor.	K21: Matematik, güzel olduğu için seviyorum.
K2: Matematik, eğlenceli olduğu için seviyorum.	K12: Matematik, eğlenceli olduğu için.	K22: İngilizce, konuşmak şarkı söylemek güzel.
K3: Matematik, eğlenceli.	K13: Beden Eğitimi, top oynuyorum.	K23: Matematik.
K4: Beden Eğitimi, spor yaptığım top oynadığım için seviyorum.	K14: Matematik, toplama çıkarma çarpma seviyorum.	K24: Beden Eğitimi, top, voleybol, basketbol oynuyoruz.
K5: İngilizce, eğleniyorum.	K15: Beden Eğitimi, top oynamayı seviyorum zaman daha hızlı geçiyor.	K25: Matematik, işlem yapmayı seviyorum.
K6: Resim, ilerde ressam olacağım için.	K16: Türkçe dersini seviyorum, okumamızı geliştirdiği ve eğlenceli olduğu için.	K26: Matematik, toplama, çıkarma, çarpma, bölme yaptığım için.
K7: Matematik, okuyorsun, işlem yapıyorsun eğlenceli.	K17: Matematik, seviyorum.	K27: Matematik dersi, çünkü zevkli, eğlenceli olduğu için.
K8: Türkçe, okumayı sevdiğim için.	K18: Matematik, hoşuma gidiyor.	K28: Türkçe, yazı yazdığımız için.
K9: Matematik, işlem yapmak hoşuma gidiyor.	K19: Matematik, kolay ve eğlenceli.	K29: Matematik, çıkarma, toplama eğlenceli.
K10: Resim, boyama yapmak hoşuma gidiyor.	K20: Matematik, eğlenceli olduğu için.	K30: Beden, top oynuyoruz.

Tablo 1'e göre, sınıflarda katılımcılardan K1, K2, K3, K7 ve K9'un, en sevilen ders sıralamasında ilk sıraya Matematik dersini koydukları görülmektedir. Buna sebep olarak da bu dersin oldukça zevkli ve eğlenceli olduğunu ifade etmektedirler. Bunun dışında katılımcılardan K6 ve K10'un Resim, K4'ün Beden Eğitimi, K8'in Türkçe ve K5'in de İngilizce dersini, en sevdikleri ders olarak ilk sıraya koydukları görülmektedir.

6. sınıfa devam eden katılımcılardan K13, K15 ve K16 hariç diğerlerinin benzer sebeplerle ilk sıraya Matematik dersini koydukları görülmektedir. Bununla beraber katılımcılardan K13 ve K15'in Beden Eğitimi, K16'nın da Türkçe dersini en sevilen ders sıralamasında ilk sıraya koydukları görülmektedir.

Sınıfa devam eden katılımcılardan K21, K23, K25, K26, K27 ve K29'un benzer sebeplerle ilk sıraya Matematik dersini koydukları görülmektedir. Bununla beraber katılımcılardan K24 ve K30'un Beden Eğitimi, K22'nin İngilizce ve K28'inde Türkçe dersini ilk sıraya koydukları görülmektedir.

Tablo 1'de verilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde toplam 30 öğrenciden

Tablo 2a. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 5. sınıflar

İnsan hakları, Kültür, Ortak Miras hakkında	Atatürk ilkeleri hakkında	Ekonomi, teknoloji, bilim hakkında	Bölgelerimiz, iklimlerimiz ve tarım ürünlerimiz hakkında
K1:Duymadım. K2:İnsan haklarını duydum, anlamını bilmiyorum. K3:Bilmiyorum. K4:Duymadım. K5: Duymadım.. K6:Bilmiyorum. K7:Duymadım. K8:Duymadım. K9:Duymadım. K10:Duymadım.	K1:Bilmiyorum. K2:Duymadım. K3:Bilmiyorum. K4:Evet duydum; Düşmanları kovaladı, bize okul yaptırdı, bize ev yaptırdı, dükkânları yaptırdı, Türkiye'ye yardım etti. K5:Duymadım. K6:İşledim, ama unuttum. K7:Duymadım. K8:İşledim. İnkılapçılık, cumhuriyetçilik, manasını bilmiyorum. K9:Duymadım.	K1:Ekonomi, para; Bilim, buluyorlar. Teknoloji hakkında televizyon, bilgisayar, telefon. K2:Duymadım. K3:Para, televizyon, bilgisayar, telefon. K4:Ekonomi duymadım, teknoloji duydum. Aklıma ders geliyor. Yeni bir şeyler yapmaktır teknoloji. Bilim duymadım. K5:Ekonomi duymadım. Teknoloji duydum derste. Fen ve Teknoloji dersi aklıma geliyor. Fen ve	K1:Bölgelerimizi duydum, Ege Bölgesinde pamuk, üzüm yetişir. K2:Ege Bölgesi, İzmir, İstanbul, Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, domates, nane, patlıcan. K3:Akdeniz, Ege domates, soğan, biber K4:Bölgelerimizi duydum derste. 7 tane bölgemiz vardır. İç Anadolu, D. Anadolu, Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz, G. D. Anadolu Bölgesi. İklim duymadım. Tarım

18'inin en sevdikleri dersin Matematik olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak da bu dersin oldukça zevkli ve eğlenceli olmasını göstermektedirler. Öte yandan hiçbir katılımcının sosyal bilgiler dersini en sevilen ders olarak birinci sıraya yazmadığını görmekteyiz.

Sosyal Bilgiler Dersinin Sağladığı Kazanımlara İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara yönelik bulgular bilgi ve davranış düzeyinde analiz edilerek iki ayrı kategoride ele alınmıştır. Her kategori de sınıf düzeyi değişkenine göre detaylandırılmıştır. Bu çerçevede 5. sınıfa devam eden katılımcıların sosyal bilgiler dersinin bilgi düzeyindeki kazanımlarına yönelik ne düşündüğüne ilişkin elde edilen bulgular, boyut ve ilgili boyuta ilişkin öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar Tablo 2a ve 2b'de verilmiştir. Bu tablolarda sosyal bilgiler ders kitabında en genel 8 konu başlığına değinilmiş ve öğrencilerin bu konularda ne kadar bilgiye sahip oldukları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

	K10:Laiklik, cumhuriyetçilik duyduğum.	Teknoloji dersindeki hayvanlar, bitkiler aklıma geliyor. Bilim'i duyduğum televizyondan. K6:Bu kavramları bilmiyorum. K7:Duymadım. K8:Bilmiyorum. K9:Duymadım. K10:Duymadım.	ürünleri duyduğum, yemek, satmak pazarda yiyecek satmak. K5:Bölgelerimizi duyduğum. İç Anadolu, D. Anadolu, Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz, G. D. Anadolu Bölgesi. İklimlerimizi duyduğum. Tarım ürünlerini duyduğum. Mısır, buğday, şeker pancarı, domates, soğan. Dersimizde duyduğum. K6:Sadece iklimleri duyduğum. K7:Akdeniz Bölgesini duyduğum, iklimleri duyduğum Akdeniz'de fındık duyduğum. K8:Akdeniz, Ege patates soğan patıcan. K9:İç Anadolu, Doğu Anadolu Karadeniz, Marmara, Ege bölgeleri duyduğum. Çiçek, meyve K10: Karadeniz'de çay, fındık, zeytin, mısır, üzüm vb.
--	--	---	---

Tablo 2a'ya göre;

1-Konu/kavram: Öğrencilere, *insan hakları, kültür, ortak miras* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K2 hariç diğerlerinin, "*duymadım/bilmiyorum*" şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Katılımcılardan K2 ise, sadece *insan hakları* kavramını duyduğunu, fakat anlamını bilmediğini ifade etmiştir.

2-Konu/kavram: Öğrencilere *Atatürk ilkeleri* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan sadece K8 ve K10, ilkelerden ikişer tanesini yazarak cevap verebilmiştir. Diğer katılımcılardan K1, K2, K3, K5, K7 ve K9 ise bu soruya "*duymadım/bilmiyorum*" cevabını vermişlerdir. Katılımcılardan K6, bu konuyu derste işlediğini, ama neler olduğunu unuttuğunu ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı K4 ise, bunları derste duyduğunu ifade etmesine rağmen,

Atatürk'ün bizlere ev, okul, dükkân vb. şeyler yaptırdığını yazarak konu ile alakasız cevaplar vermiştir.

3-Konu/kavram: Öğrencilere, *ekonomi, teknoloji, bilim* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K2, K6, K7, K8, K9 ve K10'un, "*duymadım/bilmiyorum*" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılardan K1 ve K3 ise; *ekonomi* deyince para, *teknoloji* deyince de cep telefonu, bilgisayar ve televizyonun akıllarına geldiğini; K4 ise, sadece *teknoloji* kavramını duyduğunu, bunda kendisine Fen ve Teknoloji dersini hatırlattığını, bu kavramın "yeni bir şeyler yapmak" manasına geldiği cevabını vermişlerdir. Katılımcılardan K5 ise, sadece *teknoloji* kavramını duyduğunu ve bunda kendisine, diğer öğrenci gibi, Fen ve Teknoloji dersini/konularını (bitkiler, hayvanlar vb) hatırlattığını ayrıca *bilim* kavramını da

derste değil de televizyondan duyduğunu ifade etmiştir.

4-Konu/kavram: Öğrencilere, *bölgelerimiz, iklimlerimiz ve tarım ürünlerimiz* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Katılımcılardan K6 hariç diğerlerinin, dolaylı yada doğrudan iklimleri duymadıklarını, sadece bölgeleri ve tarım ürünlerini duyduklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan K6 ise sadece

iklimleri duyduğunu ifade etmiş ama herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bunun yanısıra katılımcılardan sadece K4 ve K5, yedi bölgemizi de tam olarak sayabilmiş, diğerleri ise tamamını sayamamıştır. Genel olarak baktığımızda her katılımcının bazı tarım ürünlerini sayabildiğini, hiç birisinin iklimleri sayamadığını, bölgeler konusunda ise iklimlere nazaran biraz daha fazla bilgiye sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 2b. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 5.sınıflar

Sivil toplum kuruluşları hakkında	Kanunların, kuralların ne olduğu hakkında	Türkiye'nin devlet yapısı, (C.başkanlığı, TBMM, Valilik vb.) hakkında	Demokrasi ve Milli Egemenlik hakkında
K1:Bilmiyorum. K2:Duymadım. K3:Bilmiyorum. K4:Duydum, filmde duydum. Haberlerde duydum, kaza yapmak, gaspetmek olunca sivil toplum polise gider. Sivil toplum kuruluşları duydum polis, asker, doktor, taksiler, Türkiye. K5:Duydum. Bilgisayarda oyun oynadığında onlar asker oluyor, adam topluyorlar, sonra onlarda ateş ediyor onlara. K6:Bilmiyorum. K7:Duymadım. K8:Bilmiyorum. K9:Duymadım. K10:Duymadım.	K1:Kanunlar, hapis cezası verirler. K2:Birisi yaralandığında kanunla ceza alırlar. K3:Bilmiyorum. K4:Kanun duymadım. Kurallar duydum, araba kuralları, yardım etmek, yaşlı birini yoldan geçirmek. K5:Kanunu duymadım, kuralı duydum. Sınıf kuralları, sokak kuralları, trafik kuralları, okul kuralları, bu kurallara uymamız gerekiyor. K6:Kırmızı ışıkta duruyorum, yeşil ışıkta geçiyorum. Bunlar trafik kuralıdır. K7:Duydum. Kurallara uymalıyız, sadece anne babamızı dinlemeliyiz. K8:Sokak kuralına göre yerlere çöp atmamız. K9:Duymadım. K10:Duydum okul kurallarına uymalıyız.	K1:C.başkanımızın adı A. Gül, devleti yönetir. K2:Manisa ilini vali yönetiyor ben valiyle konuştum. Padişahlık gitti. TBMM de konuşmalar oluyor. C.başkanlığını duydum. K3:C.başkanını duydum. İli vali yönetir. K4:Cumhurbaşkanımız A. Gül, Türkiye'yi yönetir. TBMM duymadım, valilik duydum. Manisa valiliği önünden geçtim, ili yönetiyor, öğretmen anlattı K5:Türkiyeyi A. Gül yönetiyor, valiler var, illeri yönetiyor. Kaymakam ilçeleri, muhtarlar köyleri yönetiyor. K6:Derste duymadım, haberlerde duydum. K7:Duymadım. K8:Duymadım. K9:C.başkanlığını duydum. Valilik ili yönetir. K10:Sadece valiyi duydum.	K1:Seçim. K2:Milli egemenlik, 23 Nisan halk oyunu oynanıyor Şarkı söyleniyor. Demokrasiyi duydum, böyle seslice konuşmalar yapıyor, bazen mecliste kavga çıkıyor. K3:Duymadım. K4:İkisinde duymadım. K5:Televizyondan duydum. K6: Bilmiyorum. K7: Duymadım. K8:Milli egemenlik, bizim egemenliğimiz demek. K9: Duymadım. K10:Milli egemenlik duydum, çocuklar kutluyor, oyun oynanıyor 23 Nisanda.

Tablo 2b'ye göre;

5-Konu/kavram: Öğrencilere *sivil toplum kuruluşları* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K4 ve K5 hariç diğerlerinin, *"duymadım/bilmiyorum."*

şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Bu kavramı duyduğunu söyleyen K4 ve K5 ise, duyularının kaynağı olarak bilgisayar oyununu ve televizyondan izlediği film ve haberleri göstermektedirler. Bu kavramı bilgisayar

sayesinde öğrendiğini söyleyen K5'in verdiği örnek, bilgisayar oyunundaki askerlerin yaptıklarıyla ilgili iken, K4'ün ise sivil toplum kuruluşlarını duyduğunu ve bunu da polis, asker, doktor, taksiler, Türkiye gibi alakasız örneklerle tanımlamaya çalıştığını görmekteyiz.

6-Konu/kavram: Öğrencilere, *kanunların, kuralların ne olduğu* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K3 ve K9; "*duymadım/bilmiyorum*" şeklinde cevap vermişlerdir. Katılımcılardan K4, K5, K6, K7, K8 ve K10, verdikleri cevaplarıyla *kanunları* değil de *kuralları* duyduklarını belirtmiş, buna okul, sınıf, sokak ve trafik kurallarını örnek göstermişlerdir. Katılımcılardan K1; "*Kanunlar hapis cezası verirler.*" ve K2; "*Birisi yaralandığında kanunla ceza alırlar.*" gibi cevaplarla kanunları, kurallardan doğru bir şekilde ayırabildiklerini göstermişlerdir. Katılımcılardan K7 ise; "*Kurallara uymamalıyız, sadece anne babamızı dinlemeliyiz.*" diyerek *kural* kavramını duyduğunu oldukça ilginç bir şekilde ifade etmiştir.

7-Konu/kavram: Öğrencilere, *Türkiye'nin devlet yapısı (C.başkanlığı, TBMM, Valilik vb.)* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Katılımcılardan K6, K7 ve K8, bu kavramlarla ilgili derste bir şey duymadıklarını ifade etmiştir. K10, bu kavramlardan sadece *valiyi* duyduğunu ifade etmiştir. K2, padişahlığın gittiğinden bahsetmektedir.

Cumhurbaşkanlığı: bu kavramı katılımcılardan K1, K2, K3, K4, K5 ve K9, bu kavramı duyduğunu ifade etmiştir. Bunlardan K1, K4 ve K5, Abdullah Gül'ün ismini yazarak, devleti yönettiğini ifade etmişlerdir. *Vali*: Katılımcılardan K2, K3, K4, K5, K9 ve K10, bu kavramı duyduklarını ifade etmiştir. İçlerinden K5, bunun yanı sıra ilçeyi kaymakamların,

köyleri de muhtarların yönettiğini yazmıştır. *TBMM*: Katılımcılardan K2, *TBMM* de konuşmalar olduğunu ifade ederek bu kavramdan bahsetmektedir.

Konu/kavram: Öğrencilere, *demokrasi ve milli egemenlik* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Katılımcılardan K3, K4, K6, K7, K9'un, bu soruya "*duymadım/bilmiyorum*" şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcılardan K5, bu kavramları derste değil de televizyonda duyduğunu ifade etmiş, K1 ise, iki kavram için sadece tek bir açıklama yapmıştır: *Seçim*.

Milli Egemenlik: Katılımcılardan K2, K8 ve K10, bu kavramı duyduğunu ifade etmiştir. Bunlardan K8, *bizim egemenliğimiz* şeklinde açıklama yaparken, diğer ikisi ise, 23 Nisan kutlamalarından (oyunlar oynanması, şiirler okunması), bahsetmektedir.

Demokrasi: Katılımcılardan K2, bu kavramı duyduğunu ifade ederek; "*Böyle seslice konuşmalar yapıyor bazen mecliste kaoga çıkıyor.*" diyerek açıklama yapmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara yönelik bulgular bilgi ve davranış düzeyinde analiz edilerek iki ayrı kategoride ele alınmıştır. Her kategori de sınıf düzeyi değişkenine göre detaylandırılmıştır. Bu çerçevede 6. sınıfa devam eden katılımcıların Sosyal Bilgiler dersinin bilgi düzeyindeki kazanımlarına yönelik ne düşündüğüne ilişkin elde edilen bulgular boyut ve ilgili boyuta ilişkin öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar Tablo 3a ve 3b'de verilmiştir. Bu tablolarda Sosyal Bilgiler ders kitabında en genel 6 konu başlığına değinilmiş ve öğrencilerin bu konularda ne kadar bilgiye sahip oldukları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tablo 3a. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 6. Sınıflar

Orta Asya Türk devletleri	İslamiyet'in doğuşu ve ilk	Anadolu'da ilk kurulan	Ülkemizin ekonomisi
---------------------------	----------------------------	------------------------	---------------------

hakkında	Türk İslam devletleri hakkında	uygarlıklar hakkında	hakkında
K11:Duymadım. K12:Duymadım. K13:Duymadım. K14:Duymadım. K15:Duymadım. K16:Duymadım. K17:Duymadım. K18:Duymadım. K19:Duymadım. K20:Savaşlar olduğunu öğrendim.	K11:Duymadım sadece Hz. Muhammed'i duydum. K12: Duymadım. K13:Peygamber Efendimiz Mekke'de doğdu. Bedir, Uhud, Hendek savaşlarını yaptı. Hz Ebubekir, Hz Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali halifelerdir. Gazneliler'i duydum. K14:Peygamberimizin hayatını duydum Mekke'de doğdu. Savaşlarını unuttum. Amcası Hz. Abbas. Hz Ebubekir, Hz Ömer, Hz. Osman Hz. Ali halifelerdir. İlk Türk İslam devletlerini duymadım. K15:Duymadım. K16:Peygamberimiz Mekke'de doğdu. K17:Peygamberimizi duydum. Karahanlılar ve Gazneliler'i duydum. K18: Duymadım. K19:Peygamberimizin doğumunu duydum. K20: Karahanlıları duydum.	K11:Duymadım. K12:Duymadım. K13:Duymadım. K14:Lidyalılar insanları kaçıyorlar. K15:Duymadım. K16:Lidyalılar parayı buldu. K17:Duymadım. K18:Öğrenmedim. K19:Frigleri duydum. K20:Hititleri duydum.	K11:Duymadım. K12:Manisa'da üzüm yetişiyor. K13:Manisa'da karpuz, fındık Marmara'da. K14:Duymadım. Altın, maden kömürü var, o kadar. K15:Yok haberleri takip etmiyorum. K16:Ekonomimiz iyi gidiyor, fındık, üzüm, incir, zeytin var. K17:Duymadım. K18:Öğrenmedim. K19:Duymadım. K20:Duymadım.

Tablo 3a'ya göre;

1-Konu/kavram: Öğrencilere, *Orta Asya Türk devletleri* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya, katılımcılardan K20 hariç diğerleri, bu konuları derste hiç duymadığını; K20 ise, sadece savaşlar olduğunu öğrendiğini yazmıştır.

2-Konu/kavram: Öğrencilere, *İslamiyet'in doğuşu ve ilk Türk İslam devletleri* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K12, K15 ve K18, "duymadım" cevabını vermiştir.

İslamiyet'in doğuşu: Sadece peygamber efendimizi duyduğunu söyleyen katılımcılar ise K11, K14, K16, K19'dur. Katılımcılardan K14, peygamber-

rimizin Mekke'de doğduğunu, amcasının ismini ve 4 büyük halifeyi doğru bir şekilde yazmıştır.

İlk Türk İslam devletleri ile ilgili olarak Sadece Karahanlıları duyduğunu söyleyen katılımcı ise K20'dir.

Sadece katılımcılardan K13 ve K17 öğrenci bu iki konu hakkında da bir şeyler öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan K13, Peygamber Efendimiz Mekke'de doğduğunu, savaşlarını, 4 büyük halifeyi ve bunlara ek olarak Gazneliler'i duyduğunu ifade ederken, K17 ise, Peygamberimizi, Karahanlıları ve Gazneliler'i duyduğunu ifade etmiş fakat ayrıntıya girmemiştir.

3-Konu/kavram: Öğrencilere, *Anadolu'da ilk kurulan uygarlıklar* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K11, K12, K13, K15, K17 ve K18, bu kavramlar hakkında derste herhangi bir şey duymadıklarını/öğrenmediklerini ifade etmiştir. Katılımcılardan K19, Frigleri; K20, Hititleri, K14 ve K16 da Lidyalıları duyduklarını ifade etmişlerdir. Bunlardan K16, Lidyalıların parayı bulduğu bilgisini verirken; K14, onların insan kaçırdığı bilgisini vermektedir.

4-Konu/kavram: Öğrencilere, *ülkemizin ekonomisi* hakkında bu derste ne öğrendikleri

Tablo 3b. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 6. sınıflar

Ülkemizin coğrafyası, iklimi ve bitki örtüsü hakkında	Demokrasi hakkında
<p>K11:Yedi bölge var. Karadeniz, Akdeniz, Marmara, G.D. Anadolu, D. Anadolu, İç Anadolu, Ege. Biz Egedeyiz, üzüm incir, zeytin, çay.</p> <p>K12:Ülkemizin şehirleri, bölgeleri var. Manisa'yı biliyorum.</p> <p>K13:Karadeniz, Akdeniz, Marmara, G.D. Anadolu, D. Anadolu, İç Anadolu, Ege bölgeleri, İstanbul ve Çanakkale boğazı var. Asya ve Avrupa kıtasında kış ve yaz görülür. Dağda orman var.</p> <p>K14:Karadeniz, Ege Denizi, Akdeniz, Marmara Denizi, bu iklimler ve denizler var. Ormanı duydum, en çok Spil'de orman var. Ağrı'da da var.</p> <p>K15: Ege Bölgesini öğrendim başka bir şey öğrenmedim.</p> <p>K16:Yedi bölgemiz var. Akdeniz iklimi var, ormanlarımız var.</p> <p>K17:Karadeniz, Akdeniz, Marmara, G.D. Anadolu, D. Anadolu, İç Anadolu, Ege bölgeleri var. Bozkır maki ve orman var.</p> <p>K18:Öğrenmedim.</p> <p>K19:Karadeniz ve Karadeniz iklimi var. Çay, fındık var.</p> <p>K20:Duymadım.</p>	<p>K11:Duymadım.</p> <p>K12:Duymadım.</p> <p>K13:Duymadım.</p> <p>K14:Duymadım.</p> <p>K15:Biliyorum AKP, CHP, MHP aklıma geliyor.</p> <p>K16:İyi bir şey.</p> <p>K17:Duymadım.</p> <p>K18:Öğrenmedim.</p> <p>K19:Biraz duydum.</p> <p>K20:Duymadım.</p>

Tablo 3b'ye göre;

Konu/kavram: Öğrencilere, *Ülkemizin coğrafyası, iklimi ve bitki örtüsü* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan sadece K18 ve K20; *duymadım/bilmiyorum* cevaplarını vermiştir. Katılımcılardan K11, K12, K13, K15, K16 ve K17, bölgelerimizi duyduğunu ifade etmiş, bunlardan K11, K13 ve K17, yedi bölgemizin de ismini yazabilmiştir. Yine bu 3 öğrenciden K17,

sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan, K11, K15, K17, K18, K19 ve K20, bu kavramlar hakkında derste herhangi bir şey duymadıklarını/öğrenmediklerini ifade etmiştir. K14 ise bir şey duymadığını ifade etse de, ülkemizde altın, maden kömürü olduğunu ve yalnızca bu kadar bildiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan K16, ekonomimiz iyi gittiğini ve fındık, üzüm, incir ve zeytin yetiştiğini; K12, Manisa'da üzüm yetiştiğini; K13 ise, Manisa'da karpuz, Marmara'da ise fındık yetiştiğini yazmıştır.

ülkemizde bozkır, maki ve orman olduğunu ifade etmiş; K13'te, İstanbul ve Çanakkale Boğazı'nın varlığını ve Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtasında olduğunu, kış ve yaz mevsimlerinin görüldüğünü dağlarda da ormanların olduğunu yazmıştır. Bu ormanların en çoğunun da, yaşadığı şehir Manisa'daki Spil dağında olduğunu ifade etmiştir. Yine bu 3 öğrenciden K11, kendisinin Ege Bölgesinde yaşadığını ve buralarda üzüm, incir, zeytin ve

çay'ın yetiştiğini yazmıştır. Katılımcılardan K16 ise, yedi bölgemizin varlığını bildiğini ifade etse de bu bölgelerin isimlerini söylememiştir. Bununla beraber ülkede Akdeniz iklimin görüldüğünü ve ormanların olduğunu ifade etmiştir. Diğer katılımcılardan K15, sadece Ege Bölgesi'ni öğrendiğini ve başka bir şey öğrenmediğini; K19, Karadeniz'i ve Karadeniz iklimini bildiğini, çay ve fındığın yetiştiğini; K12 ise, ülkemizin şehirleri bölgeleri olduğunu ve Manisa'yı bildiğini ifade etmiştir.

Konu/kavram: Öğrencilere, *Demokrasi* kavramı hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K15, K16 ve K19 hariç diğerleri, "duymadım/bilmiyorum." cevaplarını vermiştir. Diğer katılımcılardan K16, *demokrasi* kavramının "iyi bir şey" olduğunu; K19, kavram hakkında "az şey" duyduğunu ifade

etmiştir. Toplam 10 öğrenciden sadece K15, konuyu bildiğini ve bu kavramı duyunca aklına AKP, CHP, MHP'nin geldiğini yazmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara yönelik bulgular bilgi ve davranış düzeyinde analiz edilerek iki ayrı kategoride ele alınmıştır. Her kategori de sınıf düzeyi değişkenine göre detaylandırılmıştır. Bu çerçevede 7. sınıfa devam eden katılımcıların Sosyal Bilgiler dersinin bilgi düzeyindeki kazanımlarına yönelik ne düşündüğüne ilişkin elde edilen bulgular boyut ve ilgili boyuta ilişkin öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar Tablo 4a ve 4b'de verilmiştir. Bu tablolarda Sosyal Bilgiler ders kitabında en genel 10 konu başlığına değinilmiş ve öğrencilerin bu konularda ne kadar bilgiye sahip oldukları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tablo 4a. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 7. sınıflar

Demokrasi, TBMM, Cumhuriyet hakkında	Nüfus, Göç hakkında	Bilim, İletişim hakkında	Anadolu Türk beylikleri, T.Selçukluları, Osm. Devleti hakkında	İstanbul'un fethi hakkında
K21:Duymadım. K22:TBMM ve cumhuriyeti duydum ama bilmiyorum. K23:Evet, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramını duydum. Cumhuriyet, Türkiye demektir. Padişah yoktur. Demokrasi ve TBMM duymadım. K24:Demokrasi ismini duydum, anlamını bilmiyorum. TBMM, cumhuriyet demek R. T. Erdoğan var Bülent Arınç A. Gül bakanlar var, Cumhuriyeti duydum, manasını bilmiyorum, sınıfı süsledik. K25:Demokrasiyi duymadım. TBMM duydum ama bilmiyorum. Cumhuriyeti duymadım. K26:Demokrasiyi	K21:Duymadım. K22:Duymadım. K23:Duymadım. K24:Nüfus, bir ildeki şehirdeki insan sayısı. Göç, taşınma, seyahat, buradan başka memleket, Türkiye içi dışı taşınma demek K25:Duymadım. K26:Nüfus duymadım. Göç, gitmek demek K27:Nüfus, çok kişi demek. Göç ise İstanbul'dan buraya taşınıyorsun. K28:Hayır duymadım. K29:Duydum. K30:Mesela evde 4 nüfus var. Balıkesir'e gidince tabelada yazıyor. Göç, bu ülkeden başka ülkeye taşınmak.	K21:Telefon. K22:Duymadım. K23:Bilim, bir şeyleri bilmek demektir. İletişim duydum, İletişim sağlarız, göz, ağız, dil, iletişim yapar. K24:Bilim ders, bilgi demek. Seyehat, radyo televizyon, telsiz, telgraf, mektup, postane, bunlar iletişim araçları. K25:Bilim, duydum ne demek olduklarını bilmiyorum. K26:Duymadım. K27:İletişimi duydum. Bir şeyi iletiyorsun konuşma vb. K28:Hayır duymadım, bilmiyorum. K29:İletişimi duydum K30:Lambayı Edison bulmuş, bilim	K21:Duymadım. K22:Sadece Osm. Devletini duydum, diğerlerini duymadım. K23:Sadece Osm. Devleti'nin adını duydum, diğerlerini duymadım. K24:And. Türk beyliklerini duymadım. Kars kalesi Selçuklulara geçiyor. Selçuklularda yaptıkları şeylerde Horasan Harcı kullanıyorlar. Osmanlı'da, padişah öldüğünde oğlu padişah oluyor. Yaralılara gazi,ölülere şehit deniliyor. K25:T. Selçukluları'nı duydum, ama derste duymadım. Fethiye'ye giderken Selçuklu yolundan geçiyorum.	K21:Duymadım. K22:Duymadım. K23:Haberlerde gördüm. İstanbul'u Atatürk fethetmiş. 19 Mayıs'ı da fethetmiş ve o günü bayram ilan etmiş. K24:F. Sultan Mehmet fethetti. K25:Fatih Sultan Mehmet, Osmanlı fethetti. Başka bilmiyorum. K26:Osmanlı fethetmiş K27:Duydum ama kimin fethettiğini çıkaramadım K28:Hayır

duydum, bir şey bilmiyorum. K27:Hepsini duydum. K28:Sadece demokrasi ve cumhuriyeti duydum, ama bilmiyorum. K29:TBMM'yi duydum K30:Demokrasi, halk özgürlüğü, özgürlüğe kavuşulduğunun ilanı. TBMM, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye'yi ayakta tutan şey. Bakanlar var R.T. Erdoğan A. Gül orada. Cumhuriyet'i, 1923 yılında Atatürk kurdu.		yapmış. Telefon, mesela buradan İstanbul'la konuşmak.	K26: Anadolu Türk beyliklerini duymadım, diğerlerini duydum ama bir şey bilmiyorum. K27:Duydum. K28:Hayır duymadım. K29:Duymadım. K30:And. Türk beyliklerinin savaştıklarını duydum, T. Selçuklularında Selçuk bey var onlarda savaşçı. F. Sultan Mehmet İstanbul'u fethetmiş.	duymadım, bilmiyorum. K29:Duymadım. K30:F.S. Mehmet İstanbul'u fethetti.
--	--	---	--	--

Tablo 4a'ya göre;

1-Konu/kavram: Öğrencilere, *Demokrasi, TBMM, Cumhuriyet* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan sadece K21, bu kavramlardan hiç birisini duymadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan K27, bu kavramlardan hepsini duyduğunu; K25 ve K29 sadece TBMM'yi duyduğunu diğerlerini duymadığını; K26 da sadece *demokrasiyi* duyduğunu ama bir şey bilmediğini ifade etmiş ve herhangi bir açıklama yapmamışlardır. Yine katılımcılardan K23, sadece 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı duyduğunu, *cumhuriyet'in* Türkiye demek olduğunu ve padişahın olmadığını söylemiş, demokrasi ve TBMM'yi ise duymadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan K28, *demokrasi ve cumhuriyeti*, K22 sadece TBMM ve *cumhuriyeti* duyduklarını ama bir şey bilmediklerini ifade etmişlerdir. K24, *cumhuriyet ve demokrasiyi* duyduğunu ama anlamlarını bilmediğini, sadece cumhuriyet bayramında sınıfı süslediğini yazmıştır. Bununla beraber aynı öğrenci TBMM'nin cumhuriyet demek olduğunu söylemiş ve R. *Tayyip Erdoğan, Bülent Arınç, A. Gül ve bakanlar* varlığından bahsetmiştir. Tüm kavramlar hakkında az çok açıklama yapan K30 ise, *demokrasinin* halk özgürlüğü olduğunu, onunla özgürlüğe kavuşulduğunun ifade

etmiştir. Ayrıca aynı öğrenci TBMM'yi, Türkiye'yi ayakta tutan şey olarak nitelendirmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak açılımını yazmıştır. Orada R. T. Erdoğan, Abdullah Gül ve bakanların olduğunu söylemiştir. *Cumhuriyet* kavramı için de "1923 yılında Atatürk tarafından kuruldu" açıklamasını yapmıştır.

2-Konu/kavram: Öğrencilere, *Nüfus ve Göç* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Katılımcılardan K21, K22, K23, K25 ve K28, bu kavramları derste hiç duymadıklarını ifade etmiştir. K24, K27 ve K30 ise, iki kavramı da duyduklarını ifade ederek açıklama yapmışlardır. Bunlardan K24; "*Nüfus, bir ildeki şehirdeki insan sayısı. Göç, taşınma, seyahat, buradan başka memlekete, Türkiye içi dışı taşınma demek.*" şeklinde açıklama yapmıştır. K27; *nüfus, çok kişi demek, göç ise İstanbul'dan buraya taşınyorsun.* diye açıklama yapmıştır. K30 ise *nüfus* kavramını; "*Mesela evde 4 nüfus var. Balıkesir'e gidince tabelada yazıyor.*", *göç* kavramını ise; "*Bu ülkeden başka ülkeye taşınmak.*" diyerek açıklamaya çalışmıştır. Katılımcılardan K26 ise *nüfusu* duymadığını, *göç'ün* ise gitmek demek olduğunu ifade etmiştir.

3-Konu/kavram: Öğrencilere, *bilim ve iletişim* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K22, K26 ve K28, “*duymadım/bilmiyorum*” diyerek cevap vermiştir. Katılımcılardan K21, K27 ve K29, sadece *iletişim* kavramını duyduğunu ifade etmiş, içlerinden K21, buna sadece telefonu örnek vermiş, K27 ise; *bir şeyi iletiyorsun, konuşma vb* diyerek açıklama yapmış fakat K29 herhangi bir açıklama yapmamıştır. K25, sadece *bilim* kavramını duyduğunu ama ne demek olduğunu bilmediğini yazmıştır. Yine katılımcılardan 2 öğrenci ise iki kavramı da duyduklarını ifade etmişler ve örneklerle açıklamışlardır. Bunlardan K23; “*Bilim bir şeyleri bilmek demektir, iletişim duydum, iletişim sağlarız, göz ağız dil iletişim yapar.*”; K24, “*Bilim ders, bilgi demek. Seyehat, radyo, televizyon, telsiz, telgraf, mektup, postane. Bunlar iletişim araçları.*”; K30 ise; “*Lambayı Edison bulmuş, bilim yapmış. Telefon mesela, buradan İstanbul’la konuşmak.*” diyerek açıklama yapmıştır.

4-Konu/kavram: Öğrencilere, *Anadolu Türk beylikleri, T. Selçukluları, Osm. Devleti* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan sadece K30, tüm bu kavramları duyduğunu ifade ederek; “*Anadolu Türk beyliklerinin savaştıklarını duydum, T. Selçuklularında Selçuk bey var, onlarda savaşçı. F. Sultan Mehmet İstanbul’u fethetmiş.*” açıklamasında bulunmuştur. Öğrencilerden K21, K28 ve K29 bu kavramları duymadıklarını ifade etmiştir. K22, K23, sadece Osmanlı Devleti’ni duyduklarını; K27, tüm bu kavramları

duyduğunu ifade etmişlerse de ne bildiklerini/duyduklarını yazmamışlardır. Katılımcılardan K24 ve K26, Anadolu Türk Beyliklerini duymadığını, fakat diğerlerini duyduklarını ifade etmişlerdir. Bunlardan K24; “*And. Türk beyliklerini duymadım. Kars kalesi Selçuklulara geçiyor Selçuklularda yaptıkları şeylerde horasan harcı kullanıyorlar. Osmanlıda padişah öldüğünde oğlu padişah oluyor yaralılarına gazi ölümlere şehit deniliyor.*” diyerek açıklamalarda bulunmuştur. K26 ise, Anadolu Türk beyliklerini duymadığını, diğerlerini duyduğunu fakat bu konuda herhangi bir şey bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan K25 ise sadece T. Selçukluları’nı duyduğunu söylemiş fakat açıklamasını; “*Fethiye’ye giderken Selçuklu yolundan geçiyorum.*” diyerek yapmıştır.

5-Konu/kavram: Öğrencilere, *İstanbul’un fethi* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K21, K22, K28 ve K29 duymadım/bilmiyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Katılımcılardan K27; “*Duydum ama kimin fethettiğini çıkaramadım*”; K23, “*Haberlerde gördüm, İstanbul’u Atatürk fethetmiş, 19 Mayıs’ı da fethetmiş ve o günü bayram ilan etmiş.*” cevaplarını vermişlerdir. Diğer katılımcılardan K25; *F. S. Mehmet İstanbul’u fethetti.*”; K25; “*F. S. Mehmet, Osmanlı fethetti. Başka bilmiyorum.*”; K26 da; “*Osmanlı fethetmiş.*” şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 4b. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Bilgi düzeyinde) 7. sınıflar

I.Dünya Savaşı	Çanakkale cephesi	Ahi Teşkilatı, Vakıf	T. Cumhuriyeti’nin yapısı, C.Başkanlığı,	Rönesans, Reform, Sanayi İnkılabı
----------------	-------------------	----------------------	--	-----------------------------------

hakkında	hakkında	hakkında	TBMM, Seçim vb. hakkında	hakkında
K1:Duymadım. K2:Duymadım. K3:Duydum filmde gördüm, savaşıyorlardı. K4:Duydum. Osmanlı katılmış, kaybetmiş K5:Duymadım. K6: Duymadım. K7:Duymadım. K8:Hayır duymadım. K9: Duymadım. K10:Duydum. Osmanlı katılmış, yenmiş.	K21:Duymadım. K22:Duymadım. K23:Duydum M. K. Atatürk cepheyi yönetmiş, düşmanları kovmuş, savaşmış. K24:Seyit onbaşı 150 kg bombayı kaldırmış. Atatürk orada yoktu. Kiminle savaşıldığını bilmiyorum. Osmanlı savaştı. K25:Duydum, belgeseli izledim. Seyit onbaşığı duydum, ne yapmış olduğunu bilmiyorum. Osmanlı yapmış. Çanakkale’ de olmuş. K26:Duydum. Osmanlı yapmış, ama kiminle yaptığını bilmiyorum K27:Duydum, çok şehit var. Çanakkale’ de oldu. Düşmanlarımızla oldu. Türkiye yaptı. K28:Evet, Seyit onbaşığı duydum. K29:Duydum, Seyit onbaşı bomba kaldırıyor. K30:Yüzbaşı Hilmi 150kg. bombayı kaldırmış. Atatürk savaşmış. Türkiye savaştı, başka ülkeleri yendik, kazma küreklerle gidiliyor, silahlar yok.	K21:Duymadım. K22:Duymadım. K23:Vakıf, yardımlaşma teşkilatı. Diğerini duymadım. K24:Duymadım. K25:Duymadım. K26:Duydum, bilmiyorum. K27:Vakıfı duydum, vakıftan yardım mardım alıyorlar. K28:Hayır. K29:Duymadım. K30:Annem vakıftan yardım alıyor, diğerini duymadım.	K21:TBMM duydum. Seçimlerde oy kullanıyoruz. K22:Sadece TBMM yi duydum, diğerlerini duymadım. K23:Duydum, takip ediyorum. Başbakan R. Tayyip Erdoğan K24:C.başkanı A. Gül, başbakan R.T Erdoğan, vali, vali yardımcısı ilde, köylerde muhtar, ilçede kaymakam vardır. Seçim oy demek. K25: C.başkanı A. Gül, Başbakan R. Tayyip Erdoğan. K26:Bilmiyorum. K27:Başbakan R.T. Erdoğan, C.başkanı A. Gül. Seçimde oylama olur. K28:Evet, C.başkanı A. Gül K29:Seçimi duydum, oy atılıyor. K30: C.başkanı A. Gül, Başbakan R. Tayyip Erdoğan. Vali, vali yardımcısı var. Vali şehri yönetir, kaymakam ilçeyi, yönetir, seçim oy vermek. AK Parti, CHP var, size bir kâğıt veriliyor, kimi istiyorsan ona atıyorsun zarfı.	K21:Duymadım. K22:Duymadım. K23:Duymadım. K24:Galiba Rönesans ve Reform’u duydum, diğerini duymadım. K25:Duymadım. K26:Reform dinle alakalı, diğerlerini duymadım. K27:Duymadım. K28:Duymadım. K29:Duymadım. K30: Rönesans, Reform, galiba duydum, diğerini duymadım.

Tablo 4b’ye göre;

6-Konu/kavram: Öğrencilere, *I. Dünya Savaşı* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K23, K24 ve K30 hariç diğerleri, derste bu konuyla ilgili hiçbir şey duymadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan K23; *“Duydum, filmde gördüm, savaşıyorlardı.”* şeklinde cevap vererek, duyumunun kaynağının ders olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan K24, bu savaşta Osmanlının yenildiğini, K30 ise Osmanlının

yendiğini ifade ederek bu konuyu duyduklarını söylemişlerdir.

7-Konu/kavram: Öğrencilere, *Çanakkale cephesi* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K21 ve K22, *“duymadım.”* şeklinde cevap vermişlerdir. Bu konuyu duyduğunu söyleyen K24, K25, K28 ve K29, konu ile ilgili Seyit onbaşından bahsetmiştir. Bunlardan K25, Seyit onbaşığı belgeselde izlediğini, ama ne yaptığını bilmediğini, buna rağmen savaşın, Çanakkale

kale’de olduğunu ve Osm. Devleti’nin savaştığını söylemiştir. Katılımcılardan K28, Seyit onbaşı’yı sadece duyduğunu ifade etmiş ama açıklama yapmamıştır. K24 ise; *“Seyit onbaşı 150 kg bombayı kaldırmış. Atatürk orada yoktu, kiminle savaşıldığını bilmiyorum. Osmanlı savaştı.”* şeklinde cevap vermiştir. K29 ise, Seyit onbaşının bomba kaldırdığını ifade etmiş, başkada açıklama yapmamıştır. Konu ile ilgili cevaplarında Atatürk’ten bahsedenler ise K23 ve K30’dur. Onlardan K23; *“Duydum M. K. Atatürk cepheyi yönetmiş, düşmanları koormuş, savaştı.”* K30 ise; *“Yüzbaşı Hilmi, 150 kg bombayı kaldırmış. Atatürk savaştı, Türkiye savaştı, başka ülkeleri yendik, kazma küreklerle gidiliyor, silahlar yok.”* ifadelerini kullanmıştır. Katılımcılardan K26; *“Duydum, Osmanlı yapmış, ama kiminle yaptığını bilmiyorum.”* cevabını verirken, K27 ise; *“Duydum, çok şehit var. Çanak-kale’de oldu, düşmanlarımızla oldu, Türkiye yaptı.”* ifadelerini kullanmıştır.

8-Konu/kavram: Öğrencilere, *Ahi Teşkilatı* ve *Vakıf* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Katılımcılardan sadece K6, bu kavramları duyduğunu ama bir şey bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan K1, K2, K4, K5, K8 ve K9 ise bu kavramların hiçbirisini duymadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan K3; *“Vakıf, yardımlaşma teşkilatı, diğerini duymadım,”*; K7, *“Vakıfı duydum, vakıftan yardım mardım alıyorlar.”*; K10 ise; *“Annem vakıftan yardım alıyor, diğerini duymadım.”* gibi açıklamalarda bulunarak vakıf kavramından haberdar olduklarını ifade etmişlerdir.

9-Konu/kavram: Öğrencilere, *T. Cumhuriyeti’nin yapısı (C.başkanlığı, TBMM, Seçim vb.)* hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan sadece K26, konu hakkında hiç bir şey bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan sadece *TBMM’yi* duyduğunu ifade eden K21; *“TBMM’yi duydum, seçimlerde oy kullanıyoruz.”* ve K22; *“Sadece*

TBMM’yi duydum, diğerlerini duymadım”. açıklamasında bulunmuşlardır. K29 ise sadece *seçimi* duyduğunu ve oy atıldığını ifade etmiştir. Diğer öğrenciler ise benzer şu cevapları vermişlerdir:

K23; *“Duydum takip ediyorum Başbakan R. Tayyip Erdoğan.”*

K24; *“C.başkanı A. Gül, Başbakan R.T Erdoğan vali, vali yardımcısı ilde, köylerde muhtar, ilçede kaymakam vardır. Seçim oy demek.”*

K25; *“C.başkanı A. Gül, Başbakan R. Tayyip Erdoğan.”*

K27; *“Başbakan R.T. Erdoğan C.başkanı A. Gül seçimde oylama olur.”*

K28; *“Evet, C.başkanı A. Gül.”*

Katılımcılardan K30 ise diğerlerinden çok daha fazla açıklama yaparak aşağıdaki cevabı vermiştir; *“C.başkanı A. Gül, başbakan R. Tayyip Erdoğan vali, vali yardımcısı. Vali, şehri yönetir; kaymakam ilçeyi yönetir, seçim oy vermek. AK Parti, CHP var. Size bir kâğıt veriliyor, kimi istiyorsan ona atıyorsun zarfı.”* cevabını vermiştir.

10-Konu/kavram: Öğrencilere, *Rönesans, Reform, Sanayi İnkılabı* kavramları hakkında bu derste ne öğrendikleri sorulmuştur. Bu soruya katılımcılardan K24, K26 ve K30 hariç diğerleri *“duymadım”* cevabını vermiştir. Katılımcılardan K24 ve K30; *“Galiba Rönesans ve Reformu duydum, diğerini duymadım.”* şeklinde cevap verirken, K26 ise *Reformun* dinle alakalı olduğunu, fakat diğerlerini duymadığını ifade etmiştir.

Bu kısımda, katılımcıların sosyal bilgiler dersinde davranış boyutunda ne kazandıklarına yönelik elde edilen bulgular verilmiştir. Bu bulguları elde edebilmek için 5.sınıf öğrencilerinin Sosyal bilgiler dersinde, dört boyutta davranış düzeyinde neler kazandıkları sorulmuştur. Öğrencilerden alınan cevaplar Tablo 5’tedir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Davranış düzeyinde) 5. sınıflar

Aileme karşı	Arkadaşlarıma karşı	Okula karşı	Topluma Karşı
K1:Aileme iyi davranırım. K2:Anne babama kötü davranmam. Ablama kötü davranıyorum, öğrendim ama yapıyorum. K3:İyi, sözlerini dinle. K4:İyi konuşmayı, yardım etmeyi, küfür etmemeyi, tokat atmamayı öğrendim. K5:Saygılı davranmalıyız, kötü davranmayacağız. Onları üzmeyeceğiz, kızmamalıyız, yardım etmeliyiz. K6:Saygılı olmayı. K7:Sözünü dinlemeliyiz. K8:Saygılı olmak, anne babaya iyi davranmak. K9:Saygı duymalıyız sözlerini tutmalıyız. K10:Sözlerini dinle.	K1:Arkadaşlarımıza iyi davranmalıyız. K2:Arkadaşlarıma “sessiz olun, öğretmen ders anlatıyor, kavga etmemeliyiz” diyorum. K3:Kibar, kavga etmemeliyiz K4:İyi davranmayı yardım etmeyi öğrendim. Küfür etmeyi öğrendim, vurmamayı öğrendim. K5:İyi davranmalıyız. Küfürlü konuşmamalıyız, dövmemeliyiz, onları itmemeliyiz, onlarla iyi geçinmeliyiz. K6:İyi davranışları. K7:İyi davranmak, kavga etmemek. K8:Arkadaşlarıma kötü davranmamak. K9:İyi davranırım, küfür etmem. K10:Kavga etmem, silgimi, kalemimi veririm.	K1:Okuldaki arkadaşlarımıza iyi davranmalıyız. K2:Güzel davranmam. K3:İyi, kurallara uymalıyız. K4:Erken gelmeyi, ödev yapmayı, herkesle iyi konuşmayı, yardım etmeyi öğrendim. K5:İyi davranmalıyız, okul eşyalarını karıştırmamalıyız. Onlara zarar vermemeliyiz. K6:Zarar vermemeyi. K7:İyi şeyler yapmalıyız. K8:İyi kurallara uymalıyız. K9:Yerlere çöp atmamalıyız. K10:Sıraları çizmeyelim, karalamayalım, zarar vermemeliyiz. Öğretmenlere karşı saygılı olalım.	K1:Topluma karşı iyi davranmalıyız. K2:İyi davranırım, kötü davranırsam gücenirler. K3:İyi kibar olmalıyız. K4:Hatırlamıyorum. K5:İyi davranmalıyız, kötü davranmamalıyız. K6:İnsanları küçük düşürmemeyi. K7:Duymadım. K8:İyi yardım ederim. K9:Tanımadıklarımızla konuşmamalıyız. K10:Hayırlı işler demeliyiz, yabancıyla konuşmayalım.

Tablo 5'e göre; 5. sınıfa devam eden katılımcıların, Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı davranış düzeyinde kazanımlar hususunda verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular şu şekildedir.

Aile boyutunda: Öğrenciler, genel olarak anne babaya karşı iyi/saygılı davranmayı, sözlerini dinlemeyi, onları üzmemeyi ve onlara yardım etmeyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Sadece katılımcılardan K2, anne babaya iyi davranmamak gerektiğini öğrendiğini bunu yapabildiğini, ama yanlış olduğunu bilmesine rağmen ablasına kötü davrandığını ifade etmiştir.

Arkadaş boyutunda: Burada da öğrenciler, genel olarak arkadaşlarına karşı iyi davranmak, onlara yardım etmek (örneğin silgi vermek),

küfür etmemek, kavga etmemek gerektiğini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Verilen cevaplarda en ilginç olan ise K4'ün; “İyi davranmayı, yardım etmeyi öğrendim. Küfür etmeyi öğrendim, vurmamayı öğrendim.” şeklindeki ifadesidir.

Okul boyutunda: Burada öğrenciler, okula zarar vermemeyi, iyi davranmayı, öğretmenlere karşı saygılı olmayı ve yerlere çöp atmamayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı K4 ise biraz ayrıntıya girmiş ve “Okula erken gelmeyi, ödev yapmayı, herkesle iyi konuşmayı, yardım etmeyi öğrendim.” şeklinde cevap vermiştir.

Toplum boyutunda: katılımcılardan K4; “Hatırlamıyorum.”, K7 ise; “Duymadım.” cevabını vermiştir. Diğerleri ise iyi davranmayı, kibar olmayı, başkalarını küçük

düşürmemeyi, yardım etmeyi, yabancılarla konuşmamayı ve bakkaldan çıkarken “*hayırlı işler*” demeyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Bu kısımda, katılımcıların 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde davranış boyutunda ne

Tablo 6. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Davranış düzeyinde) 6.sınıflar

Aileme karşı	Arkadaşlarına karşı	Okula karşı	Topluma Karşı
<p>K11:Düzgün davran, sözlerini dinle, yalan söyleme</p> <p>K12:Sevmeyi</p> <p>K13:Saygılı olmalıyız, sözlerini dinlemeliyiz</p> <p>K14:Anneme yardım ediyorum. Babama kümeste su taşıyorum. Kuşlara yem veriyorum, çarşıdan yem alıyoruz, pazarlara gidiyoruz, sözlerini hep dinliyorum</p> <p>K15:Üzmemem gerektiğini</p> <p>K16:Onları üzmemek ve sözlerini dinlemek</p> <p>K17:İyi davranmayı</p> <p>K18:Anne baba sözünü dinlemeliyiz</p> <p>K19:Sözlerini dinle</p> <p>K20:Saygılı olmayı</p>	<p>K11:Kavga etme, küsme, kötü davranma, düzgün dur, küfür etme</p> <p>K12:İyi geçinmeyi, saygılı olmayı</p> <p>K13:Saygılı ol, kavga etmemeliyiz kalem silgi isteyince vermeliyiz</p> <p>K14:İyi davran, kavga etmemeliyiz, küfür etmemeliyiz</p> <p>K15:İyi davranmalıyız</p> <p>K16:Ders anlatırken onları rahatsız etmemem</p> <p>K17:Saygılı olmayı</p> <p>K18:İyi davranmayı</p> <p>K19:İyi davranmayı öğrendim. Öğretmen döv derse döverim Mehmet’i döv dedi. Mehmet’in ağzını burnunu dağıttım</p> <p>K20:İyilik yapmayı.</p>	<p>K11:Düzgün davran, yalan söyleme, saygılı ol, sıraları çizme, camları kırma.</p> <p>K12:Öğretmenlerimi sevmeyi</p> <p>K13:Camları ve sıraları kapıları kırmamalıyız, öğretmen saygılı olmalıyız.</p> <p>K14:Percerelerden bakma, öğretmene saygılı olalım, kötü davranmayalım, sıraları çizmeyelim ders çalışalım.</p> <p>K15:Kavga ve küfür etmemeyi</p> <p>K16:Okulu temiz tutmak, eşyalarını korumak</p> <p>K17: İyi davranmayı</p> <p>K18:Saygılı olmalıyız. Zarar vermemeliyiz</p> <p>K19:Okula zarar verme, okul güzel.</p> <p>K20:Okul eşyalarına zarar vermemeyi.</p>	<p>K11:Tanımadığın kimse-lerle konuşma</p> <p>K12:İyi olmayı</p> <p>K13:Selam vermeliyiz, başka bir şey yapmamalıyız</p> <p>K14:İyi, saygılı davranalım, engelli ve yaşlılara yardım edelim, teyzelere yardım edelim</p> <p>K15:Kimseye satışmamayı ve saygılı olmayı</p> <p>K16:İyi davranmak</p> <p>K17:İyi davranmayı</p> <p>K18:İyi davranmalıyız</p> <p>K19:Demediler</p> <p>K20:İyi olmayı</p>

Tablo 6’ya göre 6. sınıfa devam eden katılımcıların, Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı davranış düzeyinde kazanımlar hususunda verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular şu şekildedir.

Aile boyutu: Öğrenciler genel olarak, anne babaya iyi davranmak, onlara yardım etmek, sözlerini dinlemek ve saygılı olmak gerektiğini öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Arkadaş boyutu: Burada öğrencilerin, arkadaşlarına karşı iyi davranmak, kavga etmemek, saygılı olmak ve yardım etmek gerektiğini öğrendikleri görülmektedir. Yalnız

kazandıklarına yönelik elde edilen bulgulara değinilmiştir. Bu çerçevede verilerin analiz edilmesiyle bulgular kategorileştirilerek Tablo 6’da verilmiştir.

K19’un; “*İyi davranmayı öğrendim. Öğretmen döv derse döverim. Mehmet’i döv dedi. Mehmet’in ağzını burnunu dağıttım.*” şeklinde bir cevap vermesi oldukça manidardır.

Okul boyutu: Öğrencilerin okul eşyalarına zarar vermemek, okulu temiz tutmak, öğretmenleri sevmek ve onlara karşı saygılı olmak gibi olumlu davranışlar öğrendikleri görülmektedir.

Toplum boyutu: Öğrencilerin burada genel olarak topluma karşı iyi davranmak, onlara yardımcı olmak, yabancılarla konuşmamak ve onlara selam vermek gibi önemli davranışları

öğrendikleri görülmektedir. Sadece katılımcı K19, öğretmenin bu konu hakkında bir şey söylemediği cevabını vermiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde davranış boyutunda neler kazandıkları da ele alınmıştır. Bu çerçe-

Tablo 7. Sosyal Bilgiler dersinin sağladığı kazanımlara ilişkin bulgular (Davranış düzeyinde) 7. sınıflar

Aileme karşı	Arkadaşlarına karşı	Okula karşı	Topluma Karşı
<p>K21:Saygılı olmalıyız. K22:Anne babanın sözlerini dinlemeliyiz. K23:Saygılı olmalıyız. K24:Saygılı olma, babama gıcık oluyorum, hepsine iyi davran. K25:Güzel konuşmalı sözlerini dinlemeliyiz. K26:Yalan söylememeliyiz, sözlerini dinlemeliyiz K27:İyi davranmayı K28:Anne babaya iyi davranmalı, onlara yardım etmeli. K29:Annemin her dediğini yapıyorum, yalan söylememeliyiz K30:Saygılı olma iyi davranma.</p>	<p>K21:Kavga etmemeliyiz. K22:Kavga etmemeliyiz. K23:Yalan söylememeliyiz, dürüst olmalıyız, kavga etmemeliyiz. K24:Öğretmenim arkadaşlarıma iyi davran dedi onu iyi dinlemedim. K25:Yalan söylememeliyiz, kavga etmemeliyiz. K26: Kavga etmemeliyiz. K27:Kırcı olmamayı K28:İyi davranmam gerekiyor. K29:İyi davranma, yalan söylememe, kavga, kötü birşey K30:İyi davranmalı, satışmamak sessiz sakin olma.</p>	<p>K21:Kurallara uymalıyız. K22:Öğretmene saygılı olmalıyız, zarar vermeliyiz K23:Sıraları çizmemeliyiz, kurallara uymalıyız, öğretmenlere saygılı olmalıyız K24:Kurallara uymalı, öğretmene karşı iyi davranılmalı K25:Öğretmenin sözünü dinleyelim, eşyalara zarar vermeyelim K26:Sıraları çizmemeliyiz, eşyalara zarar vermeliyiz K27:Eşyalara zarar vermeyi K28:Çöp atmamalı, geç gelmemeliyiz, zil çalınca sınıfa girmeli, okuldaki eşyalara zarar vermeliyiz. K29:Sıralara basmamak, üstünde yürümemek, yazı yazmamayı öğrendim. K30:Kırma, zarar verme, öğretmene iyi davran.</p>	<p>K21:İyi olmalıyız. K22:Saygılı olmalıyız. K23:Saygılı olmalıyız, bir şeyler aldığımızda bakaldan parasını vermeliyiz. K24:Gördüğün herkese selam ver. K25:İyi günler demeyi öğrendim, günaydın demeyi öğrendim. K26:İyi davranmamız gerekiyor. K27:Saygılı davranmayı. K28:İyi davranacağız, onlara zarar verici davranışlar sergilemeyeceğiz, büyüklerimize karşı saygılı olacağız. K29:İyi davranmalıyız 5. kattakine hergün eklemek alıyorum. K30:Çok iyi davran.</p>

Tablo 7'ye göre, 7. sınıfa devam eden katılımcıların Sosyal Bilgiler dersinde davranış düzeyinde elde ettikleri kazanımlara yönelik bulgular şu şekildedir:

Aile boyutunda: Onlara karşı saygılı olmak, iyi davranmak, onların sözlerini dinlemek ve yalan söylememek gerektiğini öğrendikleri görülmektedir. Katılımcı K24'ün, saygılı olmayı öğrendiğini, fakat babasına gıcık olduğunu ifade etmesi oldukça ilginçtir.

vede 7. sınıfa devam eden katılımcılara Sosyal Bilgiler dersinde, davranış düzeyinde neler kazandıkları dört boyutta sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Arkadaş boyutu: Burada da öğrencilerin kavga etmemeyi, arkadaşlarına karşı iyi davranmayı, yalan söylememeyi, dürüst olmayı, kırcı olmamayı öğrendikleri görülmektedir. K24'ün ise öğretmenin kendisine; "Arkadaşlarıma iyi davran." demesine rağmen onu dinlemediğini söylemesi oldukça ilginçtir.

Okul boyutu: Burada da öğrencilerin genel olarak okul eşyalarına zarar vermemek,

öğretmene saygılı davranmak ve kurallara uymak gerektiğini öğrendikleri görülmektedir.

Toplum boyutu: Öğrencilerin topluma karşı iyi davranmak, yardımcı olmak (örneğin: onlara ekmek almak) saygılı olmak, onlara günaydın, iyi günler vb. hoş laflar etmek gerektiğini öğrendikleri görülmektedir.

Tablo 8’de Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin bulgular, yöneme, yaşanan sıkıntılara ve öğrencinin isteklerine ilişkin olmak üzere 3 boyutta ele alınmıştır.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin bulgular

	5. sınıflar	6. sınıflar	7. sınıflar
Yönteme boyutu	<p>K1:Yazı yazıyoruz. Öğretmen anlatıyor, biz cevaplıyoruz. K2:Mesela çizgi film izliyoruz, oyun oynuyoruz, kitap okuyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, soru soruyor, cevap veriyoruz. K3:Ders yapıyoruz, yazı yazıyoruz, oyun oynuyoruz. K4:Ders işledik, soru cevap yaptık. Haritalar işledik, haritada konu anlattık, perdeden konu işledik, geziye gittik, çizgi filmler izledik. K5:Herşey yapıyoruz. Köyleri öğrendik. Birde şehirleri, köy evlerini öğrendik. Bize soru soruyorsunuz. Konuyu bize anlatıyorsunuz. K6:Yazı yazıyoruz, çizgi film izliyoruz. K7:Kitap okuyoruz, bana soru soruluyor. K8:Öğretmenimiz soru soruyor, oyun oynuyoruz, yazı yazıyoruz, kitap okuyoruz. K9:Haritadan çalışıyoruz. Soru sorup cevap veriyoruz, yazı yazıyoruz K10:Öğretmenim ders anlatırken dinlerim, parmak kaldırır, konuşurum, oyun oynuyoruz, kitap okuyorum vb.</p>	<p>K11:Öğretmen ders anlatıyor, bazen soru soruyor, ben soruyorum, oyun oynuyoruz, çizgi film izliyoruz, kitap okuyoruz. K12:Ders yapıyoruz, sohbet ediyoruz, siz soruyorsunuz, biz anlatıyoruz, oyun oynuyoruz. K13:Ders işliyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, soru soruyor, oyun oynuyoruz o kadar. K14:Okuma yapıyoruz, ders işliyoruz, bulmaca çözüyoruz, oyun oynuyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, soru soruyor, güzel geçiyor. K15:Dağlarımızı ve bölgelerimizi işliyoruz, onları haritadan buluyoruz, denizleri öğreniyoruz. K16:Ders işliyoruz, bölgeleri işliyoruz, denizleri ve haritayı işliyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, bölgelerde neler var onları işliyoruz. K17:Ders yapıyoruz. K18: Öğretmenim ders anlatıyor, yazı yazıyor, dinliyoruz. K19:Çizgi film izliyoruz, araba yarışı, belgesel. Hoca, "sessizce oturun diyor, yazı yazın, okuyun diyor." Hoca ders anlatıyor, bizde öğreniyoruz. K20:Kitap okuyoruz, konuşuyoruz, yazıyoruz, oyun oynuyoruz.</p>	<p>K21:Kitap okuyoruz, oyun oynuyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, bize soru soruyor. K22:Öğretmenim anlatıyor, tahtada yazı yazıyor, resim gösteriyor, oyun oynuyoruz, öğretmenim soru soruyor, bende soruyorum eğleniyorum. K23:Hayvancılığı anlattı. Öğretmenim ders anlatıyor, bana soru soruyor, kitap okuyoruz, çizgi film izliyoruz, eğlenceli geçiyor. K24:Ders yapıyoruz, soru soruyor, cevap veriyoruz, yazı yazıyoruz, çizgi film izleyeceğiz, oyun oynuyoruz. K25:Atatürk'ü işledik, kitap okuyoruz, çizgi film, izliyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, soru soruyor, ben soru soruyorum. K26:Kitap okuyorum, öğretmenim ders anlatıyor, bana soru soruyor, oyun oynuyoruz K27:Hikâye okuyorum, yazı yazıyorum. K28:Öğretmenim konuyu anlattı ve dinledim. K29:Kitap okuyoruz, yazı yazıyoruz, öğretmenim ders anlatıyor, bende anlatıyorum. Öğretmenim, bu iyi, kötü, güzel, çirkin diye söylüyor. K30:Herşey, kitap okuma, yazı yazıyoruz, çizgi film izliyoruz, her çeşit oyun var.</p>
Yaşanan sıkıntılar boyutu	<p>K1:Yok. K2:Sıkıntı yaşamıyorum. K3:Yok. K4:Sıkıntı görmüyorum. K5:Biraz sıkılıyorum, ilgimi çekmiyor, zaten sınıf çok</p>	<p>K11:Hayır. K12:Sıkıntı yaşamıyorum. K13:Sıkıntım yok. K14:Yok. K15:Sıkıntı yaşamıyorum. K16:Ezberliyemiyorum,</p>	<p>K21:Sıkıntım yok. K22:Hayır yok. K23:Hayır çekmiyorum. K24:Kitap sıkıcı, konu çok uzun, yazılar ince, oku oku bitmiyor. Öğretmen sus-</p>

	<p>kişi. K6:Konular sıkıntılı geliyor, ve de sınıf kalabalık., zor oluyor. K7:Yaşamıyorum. K8:Yok. K9:Yok. K10:Sıkıntı yok.</p>	<p>bildiklerimi diyemiyorum. Hemde kalabalık sınıf. K17:Oyun oynanmadığı zamanlar, haritada bulmaca oynamadığım zaman sıkıcı oluyor. K18:Yok. K19:Gürültüden insanın başı ağrıyor, bayılıyor insan. K20:Sıkıcı olması.</p>	<p>muyor, kafam şişiyor. K25:Sıkıntım yok K26:Kitap kötü, ders sıkıcı, sınıf kalabalık K27: Sorular sıkıyor. K28:Hayır. K29:Yok. K30:Hayır.</p>
İstekler boyutu	<p>K1:Benim soru sormam. K2:Komik şeyler anlatarak işlenebilir, oyun oynamak, saklambaç. K3:Resimlerle işlemek isterdim. K4:Müzikle ders anlatılmasını isterdim. Konu ile ilgili film izletmelerini isterdim. Sorularla işlensin isterdim. K5:Hikâye şeklinde anlatmalarını isterdim. K6:Bilgisayarla ders işleyerek. K7:Bilgisayar isterdim, projeksiyon olsun, çok resimli kitap, öğretmenim bana soru sorsun, bana ders anlatmasını isterdim, bende anlatayım isterdim. K8:Şarkılarla işlemek isterdim. K9:Bilmiyorum. K10:Oyun oynayabiliriz, projeksiyon çizgi film izlemek isterim.</p>	<p>K11:Öğretmenim daha çok tekrar etsin. Görsellik artsın. K12:Bilmiyorum. K13:Bilgisayarda ders isterdim kitapta daha çok resim olsun K14:Kavga etmeden ders olsun, projeksiyon olsun. K15:Bilmemki. K16:Daha çok tekrarlanmasını isterdim. K17:Bilmiyorum. K18:Oyun, bilgisayar. K19:Bilgisayarda oyunlar oynansın, sınıfta az kişi olsun, gürültü olmasın. K20:Güzel bilgisayarla işlenmesini isterdim.</p>	<p>K21:Az ders işleyelim, Pepee izlemek isterim, oyun oynamak. K22:Bilgisayar oyun projeksiyon. K23:Anlattığımı canlı görmek isterdim K24:Filmle anlatsınlar yavaş yavaş anlatsınlar, hemen yazdırmaları, yavaş yavaş yazdırsınlar, bilgisayar isterim, konuşan dünya olsun, dokununca herşeyi söylesin. K25:Derste müzik dinlemek daha çok kitap okumak konular hafif olsun başka bir şey istemezdim. K26:Bilgisayar, çizgi film izlemek isterim K27:Bilgisayarda işlenmesini isterdim, biz anlatsak iyi olurdu. K28:Resimlerle anlatılsın isterim. K29:Tahtaya yazı yazmasını isterdim. Çok ağır seviyeme uygun değil. K30:Arkadaşlarım sessiz ve sakin olsunlar. Kızınca dersi bırakıp gidiyor, arkadaşlarım gitmesinler, öğretmen direktman okutuyor, soru sormuyor, soru sorsun.</p>

Tablo 8'e göre;

1)Yöntem boyutu:

Tablo 8 incelendiğinde 5. sınıfa devam eden katılımcılar, genel olarak derste öğretmenin ders anlattığını, oyunlar oynandığını, karşılıklı sorular sorulduğunu, kitap okuyup yazı yazdıklarını ifade etmektedirler. Farklı olarak katılımcılardan K2, K4 ve K6, derste çizgi film

izlediklerini yazmıştır. Ayrıca K4, gezi yaptıklarını söylemiştir.

6. sınıfa devam eden katılımcılar, öğretmenlerin dersi anlattığını, karşılıklı sorular sorulduğunu, kitaplar okunduğunu, oyunlar oynandığını, yazı yazdıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan K19, çizgi film, belgesel seyredildiğini, hatta araba yarışı oynandığını ifade etmiştir.

7. sınıfa devam eden katılımcılarda 5 ve 6. sınıf öğrencileri ile benzer şekilde derste öğretmenin ders anlattığını, kitaplar okunduğunu, karşılıklı sorular sorulduğunu, oyunlar oynandığını, çizgi film izlediklerini ve yazı yazdıklarını ifade etmişlerdir.

2)Yaşanan sıkıntılar boyutu:

Tablo 8 incelendiğinde 5. sınıfa devam eden katılımcılardan K5 ve K6 hariç diğerleri dersle ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan K5 ve K6 ise, sosyal Bilgiler dersinden/konularından sıkıldıklarını, bu dersin ilgilerini çekmediğini ve sınıfın kalabalık olduğunu ifade etmişlerdir.

6. sınıfa devam eden katılımcılardan K11, K12, K13, K14, K15 ve K18, derste herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmadıklarını ifade etmektedirler. Katılımcılardan K19, gürültüden ciddi şekilde *-bayılıyor* tabirini kullanarak rahatsız olduğunu; K16, derste anlatılanları ezberleyemediğini, bildiklerini söyleyemediğini ve de sınıfın kalabalık olduğunu; K17 ise, derste oyun oynanmadığı, haritada bulmaca oynanmadığı zaman sıkıldığını ifade etmektedir.

7. sınıfa devam eden katılımcılardan ise K24, K26 ve K27 hariç diğerleri, dersle ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan K24; *"Kitap sıkıcı, konu çok uzun, yazılar ince, oku oku bitmiyor, öğretmen susmuyor, kafam şişiyor"*; K26, *"Kitap kötü ders sıkıcı, sınıf kalabalık."*, K27 ise, *"Sorular sıkıyor."* ifadeleri ile dersten zevk almadıklarını, sıkıldıklarını ifade etmişlerdir.

3)İstekler boyutu:

Tablo 8 incelendiğinde 5. sınıfa devam eden katılımcıların, derste bilgisayar/projeksiyon (çizgi film, oyun) kullanılmasını, derste oyunlar oynanmasını, müzik, resim ve şarkılarla ders işlenmesini istedikleri görülmektedir.

Diğerlerinden biraz farklı olarak katılımcılardan K7, karşılıklı sorularla dersi işlemeyi, K7 ise, öğretmenin kendisine ders anlatmasını, kendisine sorular sormasını ve kendisinin de ders anlatmasını istemektedirler.

6. sınıflara bakıldığında katılımcılardan, K12, K15 ve K17, bu ders adına ne istediklerini bilmediklerini ifade etmektedirler. K13, K14, K18, K19 ve K20, derste bilgisayar/projeksiyon kullanılmasını istemektedir. Ayrıca K18 ve K19, derste oyunlar oynanmasını, K11 ve K13 de, kitapta/derste görselliğin artmasını istemektedirler. Ayrıca K19, sınıfın kalabalık ve dolayısıyla gürültü olduğundan da şikâyet etmektedir. Bununla beraber K11 ve K16 da, öğretmenin konuyu daha fazla tekrar etmesini istemekte iken, 1 öğrenci ise derste kavga edilmesini istemektedir.

7. sınıfa devam eden katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde ise, katılımcılardan K21, K22, K23, K24, K26 ve K27'nin bilgisayar-da canlı görüntü/oyun/ders/çizgi film izlenerek dersin işlenmesini istedikleri görülmektedir. Bunlardan K21, daha az ders işlemeyi ve daha çok çizgi film (Peppee) izlemeyi; K24, dersin yavaş yavaş anlatılmasını, hızlıca yazdırılmamasını; K27, dersi kendisinin anlatmasını istedikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan K25 ise, derste müzik dinlemeyi, daha çok kitap okumayı ve derslerin biraz daha hafif olmasını; K28, dersin resimlerle anlatılmasını; K29, dersin çok ağır ve seviyesine uygun olmadığını dolayısıyla öğretmenin tahtaya yazı yazmasını; K30 ise, arkadaşlarının sessiz ve sakin olmasını, kızdıklarında dersi bırakıp gitmemelerini, öğretmeninde doğrudan kitabı okutmamasını, kendilerine biraz soru sormasını istemektedirler.

Tablo 9'da Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumları 3 boyutta ele alınmıştır.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutuma ilişkin bulgular

	5	6	7
Fayda boyutu	<p>K1:İnanıyorum K2:İnanıyorum. Önemli bilgiler öğreniyorum K3:Evet faydalı bilgiler öğreniyorum K4:Faydalı K5:İnanıyorum çünkü her şey öğreniyorum K6:Okumasını öğrenmek için K7:Faydalı bana bir şeyler öğretiyor. K8:Evet faydalı bilgiler öğreniyorum K9:Evet çünkü bölgelerimizi öğrendik K10:Faydalı bir şeyler öğretiyor</p>	<p>K11:Biraz faydalı. Bilgi öğreniyorum, dışarıda bazen anlatıyorum K12:Evet, inanıyorum, güzel şeyler öğreniyorum K13:Faydalı ders işliyorum, bir şeyler öğreniyorum K14:Faydalı bir şeyler öğretiyor K15:Faydalı olduğunu düşünüyorum, haritayı ve dağları öğrendim, bölgele-ri tanıdım K16:İnanıyorum, bize yeni şeyler öğrettiği için. K17:Evet, çok güzel der-simi yapıyorum, şehirleri öğreniyorum K18:İnanmıyorum, benim işime yaramıyor K19:Faydalı yazı yazmayı ve okumayı öğreniyorum, eğlenceli oluyor. K20:İnanıyorum eğlenceli olduğu için inanıyorum, okuma yazmayı öğreniyorum</p>	<p>K21:Bilemiyorum. K22:Faydalı değil, ilgi-lenmiyorum. K23:Çok bilgi öğrendim, o yüzden faydalı. K24:Faydasız ben öyle düşünüyorum. K25:Faydalı, oyun oynamayı öğretiyor, güzel şeyler öğretiyor. K26:Evet, okuma yapıyoruz, bir şeyler öğreniyorum. K27:Evet, çünkü bana örnek bir vatandaş olmayı öğrettiği için. K28:Evet. K29:Evet, faydalı. K30:Faydalı bilgiler öğreniyorum.</p>
Dersi sevme boyutu	<p>K1:Seviyorum. Sosyal Bilgiler dersinde yazı yazıyoruz. K2:Seviyorum, konuları eğlenceli olduğu için K3: Evet konuşarak işliyoruz K4:Seviyorum, konularını seviyorum K5:Evet, o'da iyi geçiyor aslında K6:Hayır, zor ve sıkıntılı geldiği için K7:Evet, eğleniyorum konular zevkli K8:Seviyorum konuşarak eğlenceli işliyoruz K9:Evet, yazı yazdığım için K10:Evet, hoca ders anlatıyor konular eğlenceli</p>	<p>K11:Biraz seviyorum, unutulmuş bilgiler var K12:Evet seviyorum, güzel bir ders olduğu için K13:Seviyorum, ders işleniyor, bir şeyler öğreniyorum. K14:Evet, ders işliyoruz, eğlenceli. K15:Sevmiyorum, öğretmen sıkıcı konuşuyor. K16:Seviyorum, bölgeleri öğrendiğim için. K17:Evet, haritada şehirler bulmayı seviyorum Mani-sa'yı tanımayı. K18:Hayır güzel değil. K19:Evet, çok güzel konu-lar kitap güzel. K20:Evet, kolay geliyor.</p>	<p>K21:Evet güzel konular işliyoruz K22:Evet hoşuma gidiyor K23:Seviyorum daha çok şey öğrendiğim için se-viyorum K24:Hayır dağlarla eski yerlerle ilgili konuları sevmiyorum K25:Evet eğlenceli geçiyor bir şey öğreniyorum K26:Sevmiyorum, iste-miyorum K27:Seviyorum, çünkü ülkemiz hakkında pek çok şey öğreniyorum ve bana örnek bir vatandaş olmayı öğretiyor K28:Evet K29:Evet, bölgelerimizi, tarım ürünlerimizi seviyo-rum K30:Seviyorum bilmediğ-imiz şeyler oralardan çıkıyor mesela peri bacalarını bilmiyoruz, oradan çıkıyor</p>

Dersi seçme boyutu	K1: K1:Seçerdim, çünkü güzel bir ders K2:Seçerdim, konularını seviyorum K3:Evet, eğlenceli K4:Seçerdim, güzel ve eğlenceli bir ders olduğu için seçerdim. K5:Almak isterdim. İyi oluyor, bir şeyler öğreniyoruz diye K6:Seçerdim, eğlenceli olduğu için, öğretmenimiz dersi güzel anlattığı için. K7:Seçerdim, zevkli K8:Evet, sevdiğim için güzel çünkü K9:İstemezdim K10:İstemem, tercih etmem.	K11:Alırım, bir şeyler öğreniyorum K12:Seçerdim, güzel bilgiler öğreniyorum K13:Alırım, dışarıda gezeceğime ders işlerim K14:Alırdım, okumak için zevkli bir ders K15:Seçerdim, bölgemizi, dağlarımızı akarsuyunu tanıyorum K16:Seçerdim, birisi sorduğunda net cevap veririz K17:Evet, seviyorum K18:Hayır, çünkü sevmiyorum K19:Seçmezdim, çok zor bir ders K20:Seçerdim, güzel ve eğlenceli olduğu için	K21:Seçerim, konular güzel anlatıldığı için isterdim K22:İstemem, ilgilenmiyorum K23:Seçerdim, yazı yazmak için seçerdim K24:Almam, sevmiyorum, sıkıcı, hiç eğlenceli bir şey değil K25:İsterdim, eğlenceli iyi şeyler öğretiyor K26:Almam, istemiyorum K27:Evet, sevdiğim için konular ilginç geliyor K28:İsterdim K29:Almak isterim, boş durunca sıkıntı olur, bölgelerimizi öğreniyorum K30:Alırım seviyorum, bilmediğimiz şeyler oradan çıkıyor mesela demokrasi
--------------------	--	---	---

Tablo 9'a göre;

1)Dersin faydasına ilişkin boyut: Bu boyutta öğrencilere; "Sosyal Bilgiler dersinin faydalı olduğuna inanıyor musunuz? Neden?" sorusu sorulmuştur.

5. sınıfa devam eden katılımcıların tamamı Sosyal Bilgiler dersinin faydalı olduğuna inandıklarını, buna sebep olarak da önemli/faydalı bilgiler öğrendiklerini ifade etmektedirler.

6. sınıfa devam eden katılımcılardan K18 hariç diğerleri bu dersin faydasına inandıklarını, buna sebep olarak da faydalı/önemli bilgiler öğrendiklerini söylerken, K18; "İnanmıyorum, benim işime yaramıyor." şeklinde ilginç bir cevap vermiştir. Faydasına inanan öğrencilerden K19 ve K20, bu ders sayesinde okuma yazmayı öğrendiklerini ve derste eğlendiklerini ifade etmiştir. Katılımcı K11 ise, bu dersin biraz faydalı olduğunu ve öğrendiklerini bazen dışarıda anlattığını ifade etmiştir.

7. sınıfa devam eden katılımcılardan K21, K22 ve K24 hariç diğerleri bu dersin faydalı olduğuna inanırken, faydalı/önemli bilgiler

öğrendiklerini söyleyerek, diğer seviye öğrencilerle benzer sebepler sunmuşlardır. Farklı olarak K25, oyun oynadığı için; K27 ise, örnek vatandaş olmayı öğrettiği için cevabını vermiştir. K21 ise bu soru karşısında "Bilemiyorum." diyerek kararsız kaldığını ifade etmiştir. Katılımcılardan K22 ve K24 ise bu dersin faydalı olmadığı düşüncesini ifade etmişlerdir.

2)Dersi sevmeye ilişkin boyut: Bu boyutta öğrencilere "Sosyal Bilgiler dersini seviyor musunuz? Neden?" sorusu sorulmuştur.

5. sınıfa devam eden katılımcılardan K6 hariç tamamı, dersi sevdiğini ve bunun da, yazı yazmaktan, konuşarak ders işlenmekten ve konuların zevkli olmasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. K6 ise; "Hayır, zor ve sıkıntılı geldiği." için dersi sevmediğini söylemiştir.

6. sınıfa devam eden katılımcılardan K15 ve K18 hariç diğerleri, bu dersi sevdiğini ifade etmektedir. Dersin kolay olması, ders işleniş yöntemi (ör: haritada şehirler bulma), öğrendikleri bilgiler bu sevginin sebeplerini teşkil etmektedir. K11 ise; "Biraz seviyorum unutulmuş bilgiler var." diyerek pek net cevap

vermese de, K15; *“Sevmiyorum, öğretmen sıkıcı konuşuyor”*, K18’de; *“Hayır güzel değil.”* cevaplarıyla sevmediklerini ifade etmişlerdir.

7. sınıfa devam eden katılımcılardan K24 ve K26 hariç diğerleri, bu dersi sevdiklerini ifade etmişlerdir. Buna sebep olarak da dersin eğlenceli olmasını, bilmedikleri ve ilgilerini çeken konuları bu derste öğrenmelerini sebep olarak göstermişlerdir. Bununla beraber K27, bu sevgiye sebep olarak; *“Seviyorum, çünkü ülkemiz hakkında pek çok şey öğreniyorum ve bana örnek bir vatandaş olmayı öğretiyor.”* cevabıyla Sosyal Bilgiler dersinin asıl amacının farkında olduğunu göstermiştir. Bu soruya olumsuz cevap veren öğrencilerden K24; *“Hayır, dağlarla, eski yerlerle ilgili konuları sevmiyorum.”* cevabını K26 da; *“Sevmiyorum, istemiyorum.”* gibi kısa kestirmeden bir cevap vermiştir.

3)Dersi seçmeye ilişkin boyut: Bu boyutta öğrencilere; *“Sosyal Bilgiler dersi seçmeli bir ders olsaydı seçer miydiniz, Neden?”* sorusu sorulmuştur.

5. sınıfa devam eden katılımcılardan K9 ve K10 (sebep göstermeksizin) hariç diğerleri, seçmeli olduğu takdirde bu dersi seçecekleri cevabını vermişlerdir. Buna sebep olarak da dersin güzel, eğlenceli ve kendilerine bir şeyler öğretmesini göstermişlerdir. Katılımcılardan K6, öğretmenin dersi güzel anlatmasını bu sebeplere ek olarak göstermiştir.

6. sınıfa devam eden katılımcılardan K18 ve K19 hariç diğerleri, seçmeli olduğu takdirde bu dersi benzer sebeplerle (güzel, eğlenceli ve öğretici) seçeceklerini ifade etmişlerdir. Bu sebeplere ek olarak K13, *“Alırım (seçerim), dışarıda gezeceğime ders işlerim.”*; K16 da, *“Seçerdim, birisi sorduğunda net cevap veririz.”* gibi ilginç gerekçeler sunmuşlardır. Bu soruya olumsuz cevap verenlerden K18, dersi sevmediğini; K19 da, bu dersin zor bir ders olmasını gerekçe göstermiştir.

7. sınıfa devam eden katılımcılardan K22, K24 ve K26 hariç diğerleri, seçmeli olduğu takdirde bu dersi seçeceklerini ifade etmiştir. Sebep olarak dersin eğlenceli, anlatımın güzel, konuların ilginç ve faydalı bilgiler öğretmesini gerekçe göstermişlerdir. Olumlu cevap verenler öğrencilerden K23, ayrıca sebep olarak; *“Derste yazı yazmak için.”*, K29, *“Boş durunca sıkıntı olur, bölgelerimizi öğreniyorum.”* gerekçeleri de ilgi çekicidir. Bu soruya olumsuz cevap veren katılımcılardan K22, ilgilenmediğini; K24, bu dersin sıkıcı olduğunu, eğlenceli olmadığını ve K26 ise sadece istemediğini ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA

Araştırmanın verileri incelendiğinde yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin en çok sevdikleri dersin Matematik olduğu ortaya çıkmıştır. 5. Sınıflarda beş, 6. sınıflarda yedi ve 8. sınıflarda da altı öğrenci olmak üzere toplamda 30 öğrenciden 18 inin ilk sıraya Matematik dersini koyması dikkat çekicidir. Öğrencilerin gerekçeleri incelendiğinde, bu dersin öğrenciler için oldukça zevkli ve eğlenceli olduğu görülmektedir. Öğrenciler için Matematik’in bu derece eğlenceli ve zevkli olması, onun kendi yapısından da kaynaklanabilir. Nihayetinden bununla ilgili olarak Açıkgoz (2013): *“Matematik’in tadına varmak, yaşamdan aldığımız zevki besler. Matematik, üstün bir güzelliğe de sahiptir. Bu güzellik, heykeltıraşlıktaki gibi sert ve soğuktur.”* ifadelerini kullanmaktadır. Ayrıca toplam 30 öğrenciden 18 tanesinin matematiği ilk sıraya koymasına rağmen, 2. sıradaki Beden Eğitimi dersini tercih eden öğrenci sayısı ise sadece 5’dir. Bu nedenle Matematik dersinin tercih edilme durumunun, ikinci sıradaki en sevilen (Beden Eğitimi) dersten oldukça yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Matematik dersine yönelik elde edilen bu sonucu sınıf düzeyi değişkenine göre yorumladığımız zaman söz konusu değişkenin bu konuda önemli bir belirleyici olmadığını

söyleyebiliriz. Çünkü 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden katılımcılar, en sevdikleri ders hakkında benzer ifadeler dile getirerek, matematik dersini öne çıkarmışlardır.

İlgili literatür incelendiğinde Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler öğrencilerin daha çok okumaya yönelik derslerde başarılı olduklarını belirtirlerken; fizik, matematik gibi sayılarla ilgili derslerde ise başarılı olamadıklarını dile getirdikleri tespit edilmiştir. Yine bu kapsamda Girli ve Atasoy (2012)'un 20 öğrenci ile yaptıkları çalışmada zihinsel engelli öğrencilerin akademik, özellikle matematik derslerinde desteklenmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bu araştırmanın bulgularından yaklaştığımız zaman söz konusu destek verildiği takdirde öğrenciler tarafından olumlu dönüt ile karşılanacağını söyleyebiliriz. Çünkü katılımcıların matematik dersini sevdiği bu çalışmanın bulguları arasındadır.

Araştırmada 5. sınıfa devam eden katılımcılara toplam 19 kavram/konu hakkında, Sosyal Bilgiler dersinde ne öğrendikleri sorulmuştur. Elde edilen veriler incelendiğinde, katılımcıların genel olarak bilgi temelli konularda çok fazla kazanıma sahip olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde, öğretmenlerin normalde bu bilgilere çok yüzeysel olsa da değindikleri, buna rağmen öğrencilerin ya unuttukları ya da öğrenmede güçlük çektikleri sonucuna varabiliriz. Öğrencilerin en iyi bildikleri kavramlar olarak, *bölgelerimiz, tarım ürünleri, C.başkanlığı ve kural* kavramlarının olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre bu kavramların öğrencilerde daha kalıcı olmasının sebebi olarak, bu kavramları okul dışında (tv, sosyal çevre vb.) duyma ihtimallerinin yüksek olmasını söyleyebiliriz. Çünkü gündelik yaşamda karşılaşılan ya da gündelik yaşamda kullanılan kavram ve bilgilerin öğrenciler tarafından daha iyi

kavrandığı düşüncesi çağdaş öğrenme ve öğretmenin önemli ilkeleri arasındadır (Gözütok, 2006; Güven, 2007).

6. sınıfa devam eden katılımcılara ise toplam 9 kavram/konu hakkında Sosyal Bilgiler dersinde ne öğrendikleri sorulmuştur. Öğrencilerin genel olarak Peygamberimiz ekseninde İslamiyet'in doğuşu, bölgelerimiz ve bitki örtüsü hakkında azda olsa bazı yüzeysel bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Yine bu bilgilerinde diğerlerine nazaran günlük hayatta daha fazla karşılaştıkları bilgiler olmasının, bu kalıcılığa sebep olduğunu söyleyebiliriz.

7. sınıfa devam eden katılımcılara ise 21 kavram/konu hakkında Sosyal Bilgiler dersinde ne öğrendikleri sorulmuştur. Öğrencilerin demokrasi, TBMM Cumhurbaşkanlığı, başbakanlık, valilik gibi kavramlar hakkında azda olsa bir şeyler söyleyebildikleri görülmektedir. Yine bu kavramların, televizyonda çok sık karşılaşılabilecekleri kavramlar olması, öğrencinin zihninde kalıcılığının artmasına destek olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak yarı zamanlı kaynaştırma öğrencileri sosyal bilgiler dersinde bazı bilgileri öğrenmektedirler. Fakat kendilerine verilen bilginin öneminin (dolayısıyla kalıcılığının), bilginin kendi öneminden ziyade, onların bu bilgiyi günlük hayatta ne kadar kullandıkları ya da onlarla bir şekilde ne kadar karşılaştıklarının yattığı ortadadır. Ancak bu şekilde öğrencilere öğretilmek istenen bilgilerin kalıcılığının mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Kısacası onlar için önemli olan, kendilerine öğretilmek istenen bilgilerle, günlük yaşamlarında gerçek manada yollarının yoğun bir şekilde kesişmesinin olduğunu ifade edebiliriz. Bu bağlamda ilgili literatürü incelediğimiz zaman mezkur cümlede ifade edilen durumu destekleyici bilgilere ulaşabilmekteyiz (Özden, 2005; Saban, 2002; Welton ve Mallon, 1999).

Ayrıca bu veriler ışığında sınıf düzeyi değişkeninin bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını da söyleyebiliriz. Bu durumda meseleye yarı zamanlı kaynaştırma öğrencileri açısından yaklaştığımız zaman, bilgi düzeyinde elde edilen kazanımların skorunda sınıf düzeyinin yükselmesinden ziyade verilen bilginin gündelik yaşam ile olan ilgisinin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu boyuta yönelik katılımcı görüşlerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin bilgi düzeyinde edindikleri kazanımlar üzerinde sınıf düzeyi değişkenin önemli bir belirleyici olmadığını saptanmıştı. Bu yönüyle bu çalışmadan elde edilen sonuç Sülün (2012) tarafından yapılan çalışma sonucu ile tam anlamıyla paralellik göstermemektedir. Çünkü Sülün (2012)'ün yapmış olduğu çalışmada akademik yeterlilik açısından sınıflar ayrıntılı olarak incelendiğinde, öğrenci büyüdükçe yani sınıfı arttıkça buna paralel olarak ve beklendiği gibi skoru artmakta olduğu tespit edilmiştir (s86).

Genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin günlük hayatta (televizyon, sosyal çevre, aile vb) karşılaşma ihtimalleri yüksek olan kavramlar/konular hakkında az da olsa bazı bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Bu arada öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplarda, yanlış ya da eksik olma oranı da bir hayli fazladır. Bunun nedeninin ne olduğunu kestirmek oldukça güç olmakla birlikte, katılımcıların ders kitabının kendilerine uygun olmadığını ima etmeleri, söz konusu durumun ortaya çıkmasında ders kitabının da etkili olabileceği ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bu görüşümüzü destekleyen araştırma sonuçları da mevcuttur. Zira Şahin (2010)'ün yaptığı çalışmada; kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun okuduğu metni anlatamadığı ve monoton işleri yapmaktan hoşlanmadıkları sonucuna varılmıştır (s. 61). Bu nedenle

kaynaştırma öğrencileri ile normal eğitim gören öğrencilere aynı kitapları okutmanın çok faydalı olmadığını söyleyebiliriz. Nihayetinde araştırmamızın sonucunda ortaya çıkan, katılımcıların akademik bilgi düzeylerindeki düşük seviye bu durumun gerekçe olabilir. Bu görüşümüzü yani yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerine uygun ders kitabı ya da materyali hazırlanmasının gerekli olduğu yönündeki ifademizi Sucuoğlu ve Özokçu (2005) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan sonuç da desteklemektedir. Çünkü adı geçen araştırmacılar yapmış oldukları çalışmada kaynaştırma öğrencilerinin akademik yeterlilik puanları ortalamaları, akranlarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğunu saptamışlardır. Bu durumda bu öğrencilere sadece farklı eğitim değil aynı zamanda farklı ders kitaplarının da gerekli olduğu söylenebilir.

Camadan (2011) ve arkadaşlarının 110 zihinsel engelli öğrenci ile yaptığı çalışmadan elde edilen diğer bir sonuç ise; bütün engel düzeyindeki öğrencilerin kaynaştırma eğitimleri sonrasındaki performans belirleme formundan aldıkları puanların, eğitimleri öncesindekine göre daha yüksek olduğudur. (s15). Holahan ve Costenbader'in (2000) yaptıkları çalışmada, kaynaştırma eğitimi sonunda özel gereksinimli öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra grupla çalışma, problem çözme, işbirliği yapabilme ve diğer insanlara yardımcı olma gibi sosyal becerilerinin de geliştiği görülmüştür. Akkoyun (2007) tarafından yapılan ve rehberlik araştırma merkezi müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlendiği çalışmada, kaynaştırma eğitiminin öğrenciye, akademik, sosyal ve duygusal, öğretmene ise mesleki deneyim açısından yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Verilen bu araştırma sonuçlarını destekleyen bulgulara bu çalışmada da ulaşılmıştır. Örneğin Sosyal Bilgiler der-

sinde öğrencilerin genel olarak iyilik yapmayı, dürüst olmayı, yalan söylememeyi, yardımlaşmayı ve saygılı olup çevreye zarar vermemeyi öğrendiklerinin tespiti bu çalışmanın sonuçları arasındadır. Bu sonuçlardan hareketle özelde Sosyal Bilgiler dersinin genelde ise kaynaştırma uygulamasını kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için faydalı olduğunu ifade edebiliriz. Bu ifademizi destekleyici araştırma sonuçları da mevcuttur. Bu kapsamda, Aykara (2011)'nın 70 öğrenci ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin %24,3'ü, bu eğitimde yer almadan önceki durumlarına göre sosyal ilişkilerinin geliştiğini belirtmiştir. Tuş ve Tekinarslan (2013)'in özel gereksinimli çocuğa sahip 9 anne ile yaptıkları çalışma sonucunda; okul öncesi kaynaştırmanın, özel gereksinimli çocukların sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği, bilişsel, öz bakım, motor gelişim alanlarında önemli gelişimler gösterdikleri belirtilmiştir. Çulhaoğlu İmrak, (2009)'in yüksek lisans çalışması sonucunda, kaynaştırma eğitimi uygulanan sınıflarda, olumlu sosyal iletişim davranışlarının, olumsuz sosyal iletişim davranışlarından daha fazla olduğu görülmüştür. Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004)'in 20 öğretmenle yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılan öğretmenlerin pek çoğu kaynaştırmanın, özürülü öğrencilerin sosyal yönden gelişimleri açısından çok yararlı olduğunu ve kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişimlerini çok olumlu bulduklarını belirtmişlerdir (s.50). Şahin (2010)'in yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri, kaynaştırma eğitiminin katılımcının sosyalleşmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir (s60). Ayrıca, Aykara (2011), Gök ve Erbaş(2011) ve Sadioğlu (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda da kaynaştırma eğitiminin kaynaştırma öğrencileri için faydalı olduğunu gösteren bulgulara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciler üzerinde bilgidan ziyade davranış konusunda, ayrıca bu konuda sınıf seviyesinin herhangi bir farklılaşmaya da sebep olmadığını gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca Öğrencilerin tüm sınıflarda, Sosyal Bilgiler dersini işlerken, oyun oynadıkları, kitap okudukları, yazı yazdıkları, çizgi film belgesel vb izledikleri, soru cevap yöntemini kullandıkları vb. görülmektedir. Bu veriler ışığında kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda öğretmenlerin öğrenci merkezli etkinliklere yer verdiklerini söyleyebiliriz. Katılımcıların Sosyal Bilgiler dersinde yaşadıkları sıkıntılara yönelik bulgular incelendiğinde ise genel olarak bir sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber dersin/kitabın sıkıcı olduğunu, konuları anlayamadığını, dersin daha eğlenceli zevkli geçmesi için görselliğe (bilgisayar vb.) önem verilmesi gerektiğini ifade eden öğrencilerde söz konusudur. Bu durumun ortadan kalması adına çözümü yine kendileri göstermiştir. Verilen cevaplarda öğrencilerin, dersin daha görsel (projeksiyon, harita, bilgisayar vb.) olması, derse katılımının artması (soru-cevap), oyunlar, şiirler, şarkılarla dersin işlenmesi gibi talepler söz konusudur. Gök (2013)'ün yaptığı yüksek lisans çalışmasında da kaynaştırma öğrencilerinin dikkatinin ancak projeksiyonla çekilebildiği ortaya çıkmıştır (s87). Bu sonuçla, genel olarak tüm öğrencilerin görsellikten hoşlandığını ve aktif bir ders işleme ortamını istediklerini ve bu istek ve şikâyetler hususunda, sınıf düzeyi değişkeninin herhangi bir belirleyiciliğinin olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden katılımcılar, istek ve şikâyetler boyutunda benzer uygulamaları vurgulayan ifadeler dile getirmişlerdir. Öte yandan yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için öğrencilerinin bu taleplerinin yanı sıra, başka ihtiyaçlarının da karşılanması gerektiği aşağıda yapılan

çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004)'in yaptığı ortak çalışmada kendileriyle görüşülen öğretmenler, kaynaştırma uygulamasının daha başarılı olarak uygulanabilmesi için öğretmenlere maddi destek sağlanması ve hatta kaynaştırma öğrencileri için okullarda döner sermayeyle işletilen atölyeler kurulmasını gerektiği konusundaki beklentilerini de dile getirmişlerdir. Bu çalışmalara ilave olarak kaynaştırma uygulamasını başarılı olabilmesi için Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004), Gök ve Erbaş (2011) öğretmen aile arasındaki işbirliğinin gerekli olduğunu öne çıkarırken, Vuran ve Çolak (2003), öğretmenlere kaynaştırma uygulamalarına yönelik destek hizmetlerinin verilmesini, Bilen (2007), Şekercioğlu (2010), Sığırtmaç (2011), Tas (2011) ve Türk (2011) ise fiziksel ortamın iyileştirilmesi ve donanım yetersizliğinin giderilmesini öne çıkarmaktadır. Nel (2011) ve arkadaşlarının çalışmasında, sınıf mevcudunun yüksek olması öğrenmenin önünde oldukça büyük bir engel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İzci (2005)'nin 132 öğrenci ile yaptığı çalışmada "Kaynaştırma Eğitimi" uygulamalarında ise, gerek sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması, gerekse de görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin bu konudaki bilgi ve beceri eksiklikleri, bu uygulamadan istenilen verimin elde edilememesine neden olmaktadır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflardaki öğrenci sayıları mutlaka azaltılmalıdır (s113). Sınıfların kalabalık olması sorunu, bu çalışmada elde edilen bulgularla da paralellik göstermektedir. Çünkü katılımcılardan bazıları sınıfların çok kalabalık/gürültülü olduğunu dile getirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumları incelendiğinde öğrencilerin genel olarak bu dersin faydalı olduğuna inandıkları ve buna sebep olarak da bu derste bir şeyler öğrendiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Öğrencilerin tamamına yakını bu dersi sevdiklerini çünkü faydalı ve eğlenceli bulduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin şayet bu ders seçmeli olsa kendi istekleri ile dersi seçeceklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu veriler ışığında sınıf düzeyi değişkeninin bu konuda herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığını söyleyebiliriz. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını dile getirmek için katılımcıların sınıf düzeyi fark etmeden benzer ifadeleri kurmalarından hareket ederek, sınıf düzeyi değişkeninin yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının oluşmasında çok önemli bir faktör olmadığını söyleyebiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm veriler dikkatle incelendiğinde yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin, asıl istedikleri şeyin bilginin aktarılmasından ziyade onları eğlendiren ve vakitlerini neşe içinde geçirecek etkinlikler olduğu görülmektedir. Zira özellikle projeksiyon, oyun oynamak, resim çizmek, top oynamak gibi kendilerini fiziksel ve zihinsel olarak devamlı aktif halde tutan etkinlikleri sevdikleri görülmektedir. Matematik dersi gibi bir dersi sevmeleri, onların zor olan bir şeyde zihinsel ve fiziksel (kalemle işlem yapma/silme) uğraşlarla net bir sonuca ulaşabilmenin mutluluk verdiği gerçeğini göstermektedir. Ayrıca bu öğrencilerin aslında hangi bilgiyi nereden öğrendikleri, öğrendiklerinin kalıcılığına sebep olan etkenleri ciddi bir şekilde ayıramadıkları da tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların genel olarak Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarının olumlu olduğu ve bu dersten istifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında Sosyal Bilgiler ders kitabının ise yarı zamanlı kaynaştırma öğrencileri için uygun olmadığı durumunu da bu araştırmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç olarak dile

getirebiliriz. Bu sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Araştırmada katılımcıların ders kitap ve materyallerinden yeterince memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerine özel müfredat (kitap vb.) hazırlanabilir. Böylece hem öğrencilerin hem de dersi veren öğretmenlerin materyal eksiklikleri giderilebilir.

Öğrencilerin sınıflandırılması daha ciddi bir şekilde yapılabilir. Bu şekilde seviye bakımından birbirinden son derece farklı olan öğrencilerin farklı sınıflara kaydırılması daha isabetli olur.

Öğrencilerin derslerine giren bazı branş öğretmenlerine bu öğrenciler hakkında daha ayrıntılı ve yararlı, kullanabilecekleri bilgiler verilmelidir. Bu yolla öğretmenlerin onlar hakkında daha fazla bilgi edinmesi ve onlara

karşı daha hoşgörü ve sabır göstermeleri sağlanabilir. Çünkü bazı katılımcılar, öğretmen davranışlarının olumsuz olduğunu vurgulayan ifadeler dile getirmişlerdir.

Sınıflardaki öğrenci mevcutlarının azaltılması gerekmektedir. Çünkü katılımcılardan bazıları sınıf mevcudunun fazlalığından kaynaklanan sıkıntılardan yakınmıştır.

Bu çalışma bulguları yarı zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin aldığı derslerden sadece Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlıdır. Dolayısıyla ulaşılan sonuçları genele teşmil ederek okumak oldukça zordur. Bu zorluğu gidermek yani daha sağlıklı genellemelerin yapılmasını mümkün kılacak bulguların toplanabilmesi için diğer dersleri odağına alan araştırmaların da gerekli olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Acedo,C.(2013) URL:http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Policy_Dialogue/48th_ICE/Press_Kit/Interview_Clementina_Eng13Nov.pdf. (12.07.2013).
- Açıkgöz.(2013).URL:http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/32/11/972485/dosyalar/2013_03/050912_19_Matematik_bulteni_mart_2013_opt.pdf. (15.08.2013).
- Akkoyun, K. A. (2007). *Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine yönelik Görüşleri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Aykara, A. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler Ve Okul Sosyal Hizmeti. *Toplum ve Sosyal Hizmet*.Cilt 22, Sayı 1, Nisan 2011 URL: <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=11572&part=1>.(12.07.2013).
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G., Uzuner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 5 (2) 33-50. URL: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/39/52/488.pdf> (03.05.2013).
- Bilen, E.(2007), *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Böke, K. (2009). Örneklemeye. Kağan Böke (Der.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Alfa.
- Camadan, F., Özer, R., Şen, G. (2011). Zihinsel Engelli Öğrencilerin Aldıkları Eğitimlerin Değerlendirilmesi (Rize İli Örneği). *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 6, Sayı I-II. URL: <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=21706&part=1> (10.06.2013).

- Çulhaoğlu-İmrak, H. (2009). *Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Ve Ebeveyn Tutumları İle Kaynaştırma Eğitimi Uygulanan Sınıflarda Akran İlişkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Girli, A., Atasoy, S. (2012). The Views Of Students With Intellectual Disabilities Or Autism Regarding Their School Experience And Their Peers In Inclusion. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32 (2012) 16-30. URL: http://www.befjournal.com.tr/index.php/dergi/article/view/512/pdf_142 (10.06.2013)
- Gök, R.,(2013). *Kaynaştırma Eğitimi Öğrencisi Bulunan İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Zorluklar Ve Bu Zorluklarla Başa Çıkma Yöntemleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Gök, G., Erbaş, D. (2011).Early Childhood Teachers' Opinions about and Suggestions for Inclusion Programs. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87. URL: <http://www.int-jecse.net/files/DE1F3J1G4762M47O.pdf>. (15.06.2013).
- Gözütok, D. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Ekinoks.
- Güven, B. (2007). Öğretim ilke ve yöntemleriyle ilgili temel kavramlar. Ş. Tan (Der.) *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (2.basım) (s.2-29). Ankara: PegemA.
- Holahan, A. ve Costenbader, V. (2000). A Comparison of Developmental Gains for Preschool Children with Disabilities in Inclusive and Self-Contained Classrooms, *Topics in Early Childhood Special Education*, 20 (4), 224-235. URL: <http://tec.sagepub.com/content/31/1/48.full.pdf+html> (15.06.2013).
- MEB. (2010). URL: http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/yayimlar/kaynastirma/kaynastirma.pdf. (12.07.2013).
- Miles, M.B., Huberman, A. B. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. SAGE.
- Nel, N., Müller, H.& Rheeders, E. (2011). Support services within inclusive education in Gauteng: The necessity and efficiency of support. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)* Vol. 1(1), pp.38-53, 30 August, 2011. URL: http://mije.mevlana.edu.tr/archieve/issue_1_1/4-MIJE-11-03_volume_1_issue_1_page_38_53.pdf (20.06.2013).
- Neuman, W. L.(2008). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I-II*. (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme* (7. baskı). Ankara: PegemA.
- Patton, M, Q. (1987).*How to use qualitative methods in evaluation*. USA: Sage.
- Saban, A. (2002). *Öğrenme ve öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar* (2. baskı). Ankara: Nobel.
- Sadioğlu, Ö., Batu, E.S.& Bilgin, A.,(2012), Sınıf Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 2012, 399-432. URL: http://efad.uludag.edu.tr/sayilar/c25s2_m06.pdf (19.07.2013).
- Salend, S. J. (2008). *Creating inclusive classrooms. Effective and reflective practices*. New Jersey: Prentice Hall.
- Sığırtmaç, A., D.,Hoş, G.&Abbak, B. S. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlara Yönelik Kullandıkları Çözüm Yolları ve Önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. Cilt 12, Sayı 4, Aralık 2011, Sayfa 205-223. URL: http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfiler/Cilt12Sayi4/JKEF_12_4_2011_205-223.pdf (20.07.2013)
- Sucuoğlu, B., Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 6 (1) 41-57.

- Sülün, K. (2012). *İlköğretim Genel Eğitim Sınıfı İle Özel Eğitim Sınıfında Öğrenim Gören Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Şahin, A (2010). *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Şekercioğlu, B. (2010). *İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar İle İlgili Görüşleri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi*. Ankara.
- Taş, Ş. (2011). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Eğitim Teknolojileri Kullanım Durumları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir
- Tuş, Ö., Tekinarslan, İ.Ç., (2013). Okul Öncesi Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Özel Gereksinimli Çocukların Karşılaştıkları Güçlüklerin Annelerin Görüşlerine Göre Belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi - Sayı 35 - Ocak 2013*. URL: <http://sbe.dumlupinar.edu.tr/dergi/35/151-166.pdf> (15.07.2013).
- Türk, N. (2011). *İlköğretim Okullarında Uygulanan Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Sosyolojik Bir Araştırma (Denizli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- UN, enable. (2006). URL: http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=150#accessible_pdf_ (15.08.2013).
- UNESCO, (2013). URL: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/strengthening-education-systems/inclusive-education/people-with-disabilities/>. (12.07.2013).
- Vuran, S., ve Çolak, A. (2003). "İlköğretim Düzeyinde Kaynaştırma Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyal Konumları", XIII. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Eskişehir.
- Welton, D. A. & Mallan, J. T. (1999). *Children and their world strategies for teaching social studies* (6th edition). New York: Houghton Mifflin Company.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.,(2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In Turkey, as in many countries, students with a level lower than normal level of proficiency receive inclusive education, and in this way, it's aimed that rather than putting them in the race of life bring a level intended to meet their needs. Many studies have been done on inclusive education. In this context, Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004), Girli ve Atasoy (2012), Sülün (2012), Camadan, F., Özer, R., Şen, G. (2011), Holahan ve Costenbader (2000), Aykara (2011), Çulhaoğlu İmrak, (2009), Erbaş (2011) ve Sadioğlu (2012) have been achieved positive results by the mainstream education studies. On the other hand, it is seen that among the studies have examined, a study focusing integration students' thoughts about social studies was not found. For this reason, the problem area seems to unknowing of the education practice which the Ministry of Education emphasize on what extent meet the objectives of the case of social studies. In this context, the research problem can be expressed by the question sentence as "what are the thoughts of the middle school students in inclusive education at half-time for Social Studies?". The overall aim of the present study reveal the thoughts of part-time middle school students with mainstream education, about Social Studies. The scope of this aim to answer the following questions:

- 1) What are the thoughts of the middle school students at part-time mainstream education about Social Studies course and other courses?
- 2) What are the thoughts of the middle school students at part-time mainstream education about social studies course content, the preferred method of learning and teaching process?
- 3) What is the size of the middle school students at part-time mainstream education of academic and behavioral information gained from this course?
- 4) Is class-level variable effective thoughts of the middle school students at part-time mainstream education for Social Studies course?

Method

According to purposes of research in the study carried out model of qualitative research phenomenological pattern (Yıldırım and Şimşek, 2005) based on the perspectives on the basis of individual perception and interpretation of a particular case or situation is preferred.

The participants of the study, according to the sampling for inclusion among the students were studying in some secondary schools in Manisa city. In this context, a total of 12 secondary school studying in the center of the city of Manisa, a total of 30 participants 10 students from class 5, 6 and 7 were identified as a participant in the study. In addition, participants identified of these students were 10 female and 20 male.

The research data developed by the researchers in consultation with experts in the developmental stage and made the necessary corrections were obtained by a semi-structured interview form. To test the suitability of the questions in this form one student from class 6 one from class 7 and one from class 8 a total of three part-time mainstream students a pilot study was applied and the necessary corrections were made.

As a result of discussions with the participants, the data obtained was subjected to descriptive analysis process. In this process, firstly the data obtained from individually read, then the coding process is achieved, and the coding studied by researchers and the expert. After reviewing a discussion about consensus and dissent was made and the necessary corrections were applied. Moreover validity can be ensured by direct extraction of the participants opinion.

Findings and Conclusion

In study for students at part-time mainstream education, activities entertain them rather than the transfer of knowledge have been found to spend their time in joy. Because particularly projection, play games, draw pictures, play ball like the events themselves, physically and mentally, which keeps favorite was always active. It also has been found that participants liked best about mathematics.

Social Studies is generally positive attitude towards the participants and concluded that they benefit from this course. In addition to issues directly related to daily life and achievements of the participants have acquired better have been identified. In findings of the research it is found that in social studies lessons participants benefited from technology and student-centered classroom efficiencies processed. In addition, social studies textbook is not suitable for students in inclusion in the part-time status can be reached in this study could also be argued, as a result of a significant other.

Discussion

When the data was analyzed, mathematics emerges the most enjoyable lesson among students at part-time mainstream education. Among 30 students in fifth grades 5, sixth grades 7 and eighth grades 6 students, 18 students putting of mathematics course as first line is remarkable. On the other hand, when expressed the students' attitude towards Social Studies, students were generally believed to be useful in this course, and as a result it is expressed in this lesson they learned something. Even if this course was optional the students will select their courses with the wishes are expressed.

In the study in general it is seen that participants do not have a lot of knowledge-based achievement. The best concepts students knowing are the regions, agricultural products, presidency and rule concepts. According to this result the cause of these concepts in students being more permanent can be said the possibility of hearing of these concepts was higher at outside of school (TV, social environment, etc.). Because the opinion of concepts and knowledge encountered or used everyday life was better grasped by students are among the important principles of contemporary learning and teaching (Gözütok, 2006; Trust, 2007).

Study participants indicated that social studies textbook is not appropriate to them. Meanwhile among students' answers to the questions, the percentage of incorrect or incomplete answer is quite likely. Although it is difficult to predict what is the cause, the participants to imply that the textbook is not suitable for them, the situation raises the possibility that the textbook has effect on it. Our opinion is supported by studies made by Şahin (2010), Sucuoğlu and Özokçu (2005) . On the other hand, in research it is found that participants in social studies courses were playing game , reading book , writing some-things , watching cartoons, documentaries, etc. and using question and answer method and so on. In the light of these data we can say that in classrooms where mainstream students were found teachers use student-centered activities.

In this study, it is found that social studies course is useful on development of behavior dimension rather than knowledge. In this context, the detection of in Social Studies course the students learn, in general, to do someone a kindness, to be honest, not to tell lies, solidarity and to give respect, not to harm environment was among the the result of this study. From the results of this application, we can express social studies course in particular and the integration of mainstream education in general is useful for students. There is evidence supporting this view in studies of Aykaya (2011), Çulhaoğlu Im-ran, (2009), Tuş and Tekinarslan (2013) and Şahin (2010).